

FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 2012. - 2017.

Jagnjić, Lucija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:678965>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**FINANCIRANJE MALIH I SREDNJIH
PODUZEĆA U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD
2012. – 2017.**

Mentor:

doc. dr. sc. Marija Šimić Šarić

Student:

Lucija Jagnjić

Split, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema i predmeta istraživanja	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metode rada.....	1
1.4. Struktura rada	1
1.5. Doprinos istraživanja.....	2
2. POJMOVNO ODREĐENJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	3
2.1. Teorijski aspekt i klasifikacija poduzeća	3
2.2. Obilježja, prednosti te nedostaci malih i srednjih poduzeća	4
2.3. Značaj te poticajne mjere za razvoj malih i srednjih poduzeća u RH	6
3. IZVORI FINANCIRANJA	10
3.1. Bankarski krediti	11
3.2. Leasing	13
3.3. Rizični kapital	15
3.4. Poslovni anđeli	17
3.5. Grupno financiranje (Crowdfunding).....	19
3.6. Vladini programi poticanja malog i srednjeg poduzetništva.....	20
3.6.1. Poduzetnički impuls	21
3.6.2. Potpore HAMAG BICRO-a	22
3.6.3. Potpore HBOR-a	23
3.7. Novi izvori financiranja za mala i srednja poduzeća	24
4. ANALIZA ZNAČAJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA TE PRISTUPA IZVORIMA FINANCIRANJA U RH	26
4.1. Stanje sektora i financiranje MSP u 2012. godini	26
4.1.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2012. godini.....	26
4.1.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2012. godine mjerena TEA indeksom.....	27
4.1.3. Pristup financijskim sredstvima u 2012. godini	27
4.2. Stanje sektora i financiranje MSP u 2013. godini	30
4.2.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSPI u 2013. godini	30
4.2.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2013. godine mjerena TEA indeksom.....	31
4.2.3. Pristup financijskim sredstvima u 2013. godini	32
4.3. Stanje sektora i financiranje MSP u 2014. godini	34
4.3.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSPI u 2014. godini	35
4.3.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2014. godine mjerena TEA indeksom.....	36
4.3.3. Pristup financijskim sredstvima u 2014. godini	36

4.4. Stanje sektora i financiranje MSP u 2015. godini	39
4.4.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2015. godini.....	39
4.4.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2015. godine mjerena TEA indeksom.....	40
4.4.3. Pristup financijskim sredstvima u 2015. godini	40
4.5. Stanje sektora i financiranje MSP u 2016./2017.	42
4.5.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2016./2017. godini.....	42
4.5.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2016./2017. godine mjerena TEA indeksom.....	43
4.5.3. Pristup financijskim sredstvima u 2016./2017. godini	44
5. ZAKLJUČAK	47
LITERATURA	48
POPIS SLIKA	52
POPIS TABLICA.....	52
POPIS GRAFIKONA	52
SAŽETAK.....	53
SUMMARY	53

1. UVOD

1.1. Definicija problema i predmeta istraživanja

U radu se obrađuje problematika značaja malih i srednjih poduzeća za hrvatsko gospodarstvo kao i poteškoće koje imaju u kontekstu financiranja poduzetničkih pothvata kroz različite faze svog razvoja.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada jest prikazati značaj malih i srednjih poduzeća za gospodarstvo Republike Hrvatske te prikazati i analizirati izvore financiranja malih i srednjih poduzeća za razdoblje od 2012. – 2017. godine.

1.3. Metode rada

Prilikom izrade rada koristile su se deskriptivna, povijesna, metoda indukcije, dedukcije te analize i sinteze.

1.4. Struktura rada

Rad se uz uvodni i zaključni dio sastoji od tri glavne cjeline. Prvi dio „*Teorijski aspekt i značaj malih i srednjih poduzeća*“ donosi teorije, klasifikaciju, prednosti i nedostatke malih i srednjih poduzeća kao i poticajne mjere i važnost takvih poduzeća za hrvatsko gospodarstvo. U drugom dijelu prikazani su mogući izvori financiranja za mala i srednja poduzeća, dok se u trećem dijelu prikazuje analiza izvora financiranja malih i srednjih poduzeća za razdoblje od 2012. – 2017. godine. U analizi je prikazana zastupljenost malih i srednjih poduzeća za odabrane godine, pokazatelj pokretanja novih poslovnih pothvata kao i pristup financijskim sredstvima koja su mala i srednja poduzeća imala u analiziranim godinama. Na kraju se nalazi zaključak kao presjek cijelog rada, te popis tablica, grafikona, literatura i sažetak.

1.5. Doprinos istraživanja

Doprinos ovog rada ogleda se u prikazu podataka o utjecaju i važnosti malih i srednjih poduzeća na gospodarstvo Republike Hrvatske kao i načina na koji ona dolaze do financijskih sredstava.

Mala i srednja poduzeća predstavljaju stup gospodarstva svake zemlje, pa tako i Republike Hrvatske. No, njihov rast i razvoj često otežava pristup financijskim sredstvima, a alternativne opcije financiranja u Hrvatskoj još su uvijek nerazvijene u odnosu na druge, razvijenije zemlje Europske Unije. U tom kontekstu, u radu se prikazuje važnost i utjecaj malih i srednjih poduzeća u njihovu broju od ukupnog broja svih poduzeća, izvozu, prihodima te zaposlenosti kao i poteškoće s kojima se takva poduzeća susreću prilikom potrebe za dodatnim izvorima financiranja.

U radu su prikazani podaci o poslovanju malih i srednjih poduzeća Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2017. godine, a analiza temeljena na podacima može poslužiti za shvaćanje važnosti i utjecaja malih i srednjih poduzeća u ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske.

2. POJMOVNO ODREĐENJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Mala i srednja poduzeća stup su gospodarstva svake zemlje. Uslijed velikih i dinamičnih promjena na tržištu, mala i srednja poduzeća imaju veće šanse od velikih, a ponajviše zbog brze mogućnosti prilagodbe, lakšeg iskorištavanja poslovnih prilika, veće okretljivosti itd. Problematika koja se ovdje tumači vezana je uz otežan pristup financiranja malih i srednjih poduzeća te mogućnosti koje im se nude.

2.1. Teorijski aspekt i klasifikacija poduzeća

Kako bi se bolje razumijela priroda malih i srednjih poduzeća, potrebno je početi od same klasifikacije svih poduzeća koja se pojavljuju na gospodarskoj sceni. Kod većine zemalja poduzetnike se ravnopravno u mikro, male, srednje i velike, a takav je slučaj i u hrvatskoj praksi.

Tablica 1. Tipovi poduzeća u RH

NAZIV	OPIS
Mikro	Ukupna aktiva – do 2.6 milijuna kuna Prihod – do 5.2 milijuna kuna Prosječan broj radnika u poslovnoj godini – do 10
Mala	Ukupna aktiva – do 30 milijuna kuna Prihod – do 60 milijuna kuna Prosječan broj radnika u poslovnoj godini – do 50
Srednja	Ukupna aktiva – do 150 milijuna kuna Prihod – do 300 milijuna kuna Prosječan broj radnika u poslovnoj godini – do 250
Velika	Prelaze minimalno dva kriterija srednjih poduzetnika

Izvor: Prikaz autorice prema Zakonu o računovodstvu (2019): dostupno na <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> (08.07.2019.)

Prema Zakonu o poticanju razvoja maloga gospodarstva Republike Hrvatske „malo gospodarstvo obuhvaća obrte, zadruge, mala i srednja trgovačka društva te druge oblike privatne poduzetničke aktivnosti koji u ukupnosti svojih različitosti dijele velik broj zajedničkih obilježja po kojima se razlikuju od ostalih gospodarskih subjekata“.¹ Navedeni pokazatelji u tablici 1. prikazuju kriterije po kojima se klasificiraju poduzeća u Hrvatskoj. U

¹ Zakon o poticanju razvoja maloga gospodarstva Republike Hrvatske (2016): dostupno na <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva> (08.07.2019.)

mikro subjekte spadaju poduzeća koja ne prekoračuju dva od tri prikazana uvjeta. Jednako tako vrijedi i za ostale subjekte.

Zakon o poticanju razvoja maloga gospodarstva Republike Hrvatske kreiran je prema preporukama Europske unije. U njemu stoje i sljedeće definicije:

- ✓ „subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu
- ✓ neovisnost u poslovanju, znači da druge fizičke ili pravne osobe, pojedinačno ili zajednički, nisu vlasnici više od 25% udjela u vlasništvu ili pravu odlučivanja u subjektu malog gospodarstva“.²

2.2. Obilježja, prednosti te nedostaci malih i srednjih poduzeća

Mala i srednja poduzeća veoma su specifična po svojoj naravi. Ona obogaćuju raznovrsnost ponude i potražnje te surađuju sa svim oblicima poduzetnika, pa tako i s velikim poduzećima. Na tržištu su se pojavila kao odgovor na nemogućnost zadovoljavanja tržišta od strane velikih poduzeća, odnosno ona zadovoljavaju potražnju za robom koju velika poduzeća zbog svoje osnovne djelatnosti ne mogu isporučiti. Ponajviše djeluju lokalno, ali je u novije vrijeme prisutan i njihov utjecaj na globalnom tržištu.³

Iako su dugo svoje poslovanje gradili na zastarjeloj tehnologiji, taj se trend u posljednje vrijeme mijenja pa su i oni počeli koristiti moderniju i visoku tehnologiju. Ista im omogućuje brže snalaženje i prilagodbu novim mogućnostima na tržištu. Tako se lakše prilagođavaju novim potrebama te omogućuju bržu primjenu novih tehnoloških rješenja.⁴

Promatrajući organizacijski aspekt, struktura malih i srednjih poduzeća većinom je linijska te ima manje razina što pospješuje komunikaciju unutar njih. Najveća snaga malih i srednjih poduzeća leži u njihovoj kreativnosti i inovativnosti. „Upravo to su karakteristike malih

² Poslovni dnevnik (2013): Ovo su definicije malog i srednjeg poduzeća prema hrvatskom i europskom zakonodavstvu, dostupno na <http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/ovo-su-definicije-malog-i-srednjeg-poduzeca-prema-hrvatskom-i-europskom-zakonodavstvu-235548> (09.07.2019.)

³ Ibidem (09.07.2019.)

⁴ Ibidem (09.07.2019.)

poduzeća koje im pomažu pri boljem poslovanju. Na taj se način brže otkrivaju kreativni pojedinci i njihovi izvanredni doprinosi“.⁵

Od ostalih prednosti malih i srednjih poduzeća valja istaknuti:

- ✓ „bolju kontrolu i nadzor nad procesima jer se rukovodi izravnim uključivanjem u proces
- ✓ lakše prilagođavanje promjenama jer poduzeće nema krutu strukturu i usko specijalizirane radnike
- ✓ neovisnost jer poduzetnicima omogućuje gotovo u potpunosti autonomiju djelovanja, što nosi sa sobom i veliku odgovornost
- ✓ obiteljsko zapošljavanje“.⁶

Uz brojne navedene prednosti, mala i srednja poduzeća često se susreću s brojnim problemima, a koji su većinom vezani uz financiranje. Životni vijek manjih poduzeća često je kraći, a mnogi mladi/novi poduzetnici „umru“ već u djetinjstvu. Brojni znanstvenici smatraju kako je upravo lakoća ulaska malih poduzeća na tržištu razlog njihova brzog propadanja. Slabosti malih poduzeća prikazane su u nastavku.

Slika 1. Nedostaci malih poduzeća

Izvor: Prikaz autora prema Škrtić, M., Mikić, M. (2011): Poduzetništvo, Sinergija, Zagreb, str. 9.

⁵ Škrtić, M., Mikić, M. (2011): Poduzetništvo, Sinergija, Zagreb, str. 8.

⁶ Horvat, Đ. et al. (2006): Poduzetnička ekonomija – kako učiniti prvi korak, Trgovačka akademija, Zagreb, str. 28.

Na slici 1. mogu se vidjeti temeljni nedostaci malih poduzeća. Ona se često susreću s poteškoćama u financiranju, a zbog neiskustva i malog broja članova nemaju razvijeni menadžment. To utječe na nedovoljno i nekvalitetno poslovno planiranje, a često nedostaje i istraživačke službe koju imaju primjerice velika poduzeća. Nepotpunost informatičkih znanja te nedovoljna količina informacija također su prepreka razvoju i rastu malih i srednjih poduzeća. Osim spomenutih nedostataka, tu je i problem zaduženosti jednog čovjeka za obavljanje većeg broja procesa (vrlo često svi rade sve), manja poduzeća za mnoge poslove moraju angažirati vanjske tvrtke (outsourcing), veća je fluktuacija zaposlenih te ono što je najveći i aktualan problem – ograničeni financijski resursi, odnosno teškoće u pribavljanju financijskih sredstava.⁷

2.3. Značaj te poticajne mjere za razvoj malih i srednjih poduzeća u RH

Mala i srednja poduzeća imaju veliku ulogu u razvoju gospodarstva Republike Hrvatske. Od 2000. godine pojačan je fokus na razvoj malih i srednjih poduzeća. Prema podacima FINA-e, godine 2007. „udio mikro, malih i srednjih poduzeća u ukupnom broju poduzeća u domaćoj ekonomiji iznosio je 99,4%“.⁸ Mikro, mala i srednja poduzeća iste su godine zapošljavala preko 50% svih zaposlenih u zemlji te generirala prihode više od 50% od ukupnih prihoda i dobiti, promatrajući sve gospodarske subjekte.

Udio malih i srednjih poduzeća u narednim se godinama uvelike povećao, a 2017. godine iznosio je nevjerojatnih 99,7%, promatrajući prema broju zaposlenih. „U odnosu na prethodnu godinu, u 2017. godini zabilježen je porast broja mikro i malih poduzeća za 4,9% te porast broja srednjih poduzeća za 3,9%“.⁹ Detaljnija analiza značaja malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj biti će prikazana u poglavlju 4.

Republika Hrvatska još je 2000. godine prepoznala važnost malih i srednjih poduzeća u razvoju privrede kad je u projektu „Hrvatska u 21. stoljeću“ naglasila važnost malog

⁷ Poslovni dnevnik (2013): Ovo su definicije malog i srednjeg poduzeća prema hrvatskom i europskom zakonodavstvu, dostupno na <http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/ovo-su-definicije-malog-i-srednjeg-poduzeca-prema-hrvatskom-i-europskom-zakonodavstvu-235548> (09.07.2019.)

⁸ FINA (2008): Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2007. godini, dostupno na http://digured.srce.hr/webpac-hidra-sdrh2/pregled/?show_full=1&v1=Financijska%20agencija%2028475&persist_search=1&rm=results&last_PAGER_offset=0&f1=Responsibility&path=hidra-sdrh%2328114, (10.07.2019.) str. 27.

⁹ CEPOR (2018): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2018-HR.pdf> (10.07.2019.), str. 9.

poduzetništva kao generatora cjelokupnog gospodarstva. U cilju podrške i poticanja malog i srednjeg poduzetništva, Ministarstvo poduzetništva i obrta 2013. donijelo je Strategiju razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013. – 2020. godine. U dokumentu stoji kako se „Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. donosi u skladu s Ekonomskim programom Republike Hrvatske 2013. s ciljem jačanja poduzetničkog potencijala i unapređenja kulture poduzetništva. Poduzetništvo i gospodarstvo, kako Republike Hrvatske tako i Europske unije, će dugoročno napredovati samo ako veliki broj hrvatskih građana prepozna poduzetništvo kao atraktivnu opciju“.¹⁰

Velik dio Strategije upravo se odnosi na isticanje važnosti malih i srednjih poduzeća u razvoju Republike Hrvatske. Jedan od temeljnih ciljeva Strategije jest povećati konkurentnost malog gospodarstva u zemlji. Kako bi se to ostvarilo, donijeto je pet strateških ciljeva (slika 2): poboljšanje ekonomske uspješnosti, poboljšani pristup financiranju, promocija poduzetništva, poboljšanje poduzetničkih vještina te poboljšano poslovno okruženje.

Slika 2. Pet strateških ciljeva za razvoj malog gospodarstva

Izvor: Prikaz autorice prema Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013): Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013. – 2020. godine, dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategy-HR-Final.pdf> (12.07.2019.), str. 3.

¹⁰ Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013): Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013. – 2020. godine, dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategy-HR-Final.pdf>, str. 2.

Osim navedene strategije, Hrvatska slijedi strategiju razvijenu od strane Europske unije, a pod nazivom Europa 2020 u kojoj su sadržani smjernice za poduzetnički rast, konkurentnost i održivost. Obje strategije imaju za cilj osigurati razvoj obrazovanja poduzetnika, kreirati odgovarajuće i poticajno poslovno okruženje te isticati dobre primjere u poduzetništvu i poticati specifične skupine (žene, mlade i druge marginalizirane skupine).

Europski strukturni i investicijski fondovi koji potiču razvoj malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj su Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Kohezijski fond, Europski fond za pomorstvo i ribarstvo te Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. U Hrvatskoj, najvažnija organizacija za poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva je HAMAG BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije). Cilj organizacije jest „poduzetnicima pružiti podršku kroz sve faze njihovog poslovanja – od istraživanja i razvoja ideje pa sve do komercijalizacije i plasmana na tržište“.¹¹

Unatoč brojnim poticajnim mjerama, hrvatski se poduzetnici susreću s brojnim problemima. Prepreke u razvoju malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj mogu se sažeti u nekoliko točaka:¹²

- ✓ manjkavost u području pravosuđa te mito i korupcija
- ✓ spore i nedjelotvorne reforme javne uprave
- ✓ velik broj poduzetnika koji su u biznis ušli iz nužde
- ✓ administrativne prepreke
- ✓ slab obrazovni sustav koji ne potiče poduzetništvo niska vrijednost društvenih normi

Sve navedeno razlog je što konkurentnost malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj nije na zadovoljavajućem nivou. Hrvatska je zbog toga manje konkurentna zemlja, a proizvodi koji se plasiraju manje se traže. Osim toga, tu je i slaba povezanost domaćih proizvođača te ovisnost o stranim dobavljačima, tako da su primjeri klastera u zemlji veoma rijetki. „Domaća mala i srednja poduzeća iskazuju manjkavu strategiju internacionalizacije poslovanja. Iako struktura prihoda kod hrvatskih malih i srednjih poduzeća nije loša, ona ipak ne izvoze visokosofisticirane proizvode visoke dodane vrijednosti. Problem se odnosi na cijelu ekonomiju“.¹³

¹¹ HAMAG BICRO (2019): dostupno na <https://hamagbicro.hr/o-nama/> (11.07.2019.)

¹² Cvijanović, V. et al. (2008): Financiranje malih i srednjih poduzeća, GIPA, Zagreb, str. 21.

¹³ Ibidem

Na kraju, može se zaključiti kako se uvjeti za poduzetnike ipak poboljšavaju, iako je to spor i dugotrajan proces. Malo poduzetništvo zapošljava mnogo ljudi te pridonosi povećanju proizvodnje te izvoza. U nastavku su prikazani problemi financiranja s kojima se susreću mala i srednja poduzeća.

3. IZVORI FINANCIRANJA

Kapital koji će omogućiti daljnji razvoj poduzetničke ideje često je vrlo teško pribaviti, posebice u dovoljnoj količini i po prihvatljivoj cijeni. Pri tome, najveći problem s pribavljanjem kapitala imaju upravo mala i srednja poduzeća jer teško mogu dobiti kredite banaka, koje su sklone manje rizičnim projektima, a isto tako zbog velikog broja malih i srednjih poduzeća na tržištu potporne institucije ne mogu udovoljiti svakome. Još su 1981. godine stručnjaci upozoravali na taj problem.

„Zbog problema negativne selekcije na tržištu sa asimetričnim informacijama, vjerojatnost kreditnog racioniranja raste kako veličina poslovnog subjekta pada“.¹⁴ To znači da što je poduzeće manje, banke će teže financirati njegovo poslovanje. Rezultati istraživanja koje su na hrvatskim poduzećima proveli Vidučić i suradnici (2009) govore o tome kako su „poteškoće u pribavljanju financijskih sredstava najveći ograničavajući faktor pri osnivanju i vođenju posla u malom poduzetništvu u Hrvatskoj“.¹⁵

Iako je jedan od glavnih ciljeva Strategije iz 2013. godine omogućavanje lakšeg pristupa financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća, izvori financiranja i dalje nisu usklađeni s fazama životnog ciklusa ovakvih poduzeća. Najdominantniji izvor financiranja poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj su banke, a slijede:¹⁶

- ✓ Vladini programi poticanja i subvencionirane kreditne linije
- ✓ poslovni anđeli
- ✓ fondovi rizičnog kapitala
- ✓ platforme za grupno financiranje

„Prema analizama Hrvatske udruge banaka, jedan od razloga nedostatnih izvora financiranja u Hrvatskoj je u nepostojanju cjelovite vizije potpore razvitka malih i srednjih poduzeća od

¹⁴ Audretsch, D. B. (2003): Entrepreneurship - A survey of the literature, dostupno na <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/2977/attachments/1/translations/en/renditions/pdf> (12.07.2019.), str. 36.

¹⁵ Vidučić, Lj. et al. (2009): Malo gospodarstvo – ograničenja i pretpostavke razvoja, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/415779> (12.07.2019.), str. 178.

¹⁶ Knežević, D., Has, M. (2018): Financiranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj i usporedba s Europskom Unijom, dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494 (15.07.2019.), str. 168.

početne faze, pokretanja poduzeća i mikrokreditiranja, pa do rasta kroz ulaz na tržišta kapitala prodajom dionica¹⁷.

3.1. Bankarski krediti

Iako su banke u prošlim vremenima bile nesklone financiranju malih i srednjih poduzeća, u posljednjih dvadesetak godina se to promjenilo, posebice uz različite intervencije od strane Ministarstva Republike Hrvatske. Unatoč tome što su banke prepoznale važnost malih i srednjih poduzeća te njihovu snagu u gospodarstvu Republike Hrvatske, još uvijek plasiraju sredstva onim subjektima koji mogu dokazati sigurnost otplate na temelju ostvarenih rezultata iz prošle godine. „Za financiranje malih i srednjih poduzeća posebno su značajne male banke zbog njihova poznavanja lokalnog tržišta koje im omogućava kvalitetniju i jeftiniju procjenu rizičnosti klijenata¹⁸. Mnoge banke u Hrvatskoj malim i srednjim poduzetnicima nude sredstva za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, a isto tako različite investicijske i građevinske kredite kao i kredite za turističke usluge, hipotekarne kredite, kredite za početnike i sl. S obzirom da je sektor malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj još uvijek nedovoljno razvijen, banke zbog sumnje da neće vratiti kredit forsiraju visoke kamatne stope što je poduzetnicima često preskupo.

¹⁷ Hrvatska udruga banaka (2018): Financiranje mirko, malih i srednjih poduzeća – otvorena pitanja, dostupno na https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf (12.07.2019.), str. 5.

¹⁸ Prohaska, Z., Olgčić, B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275> (12.07.2019.), str. 610.

Slika 3. Najveća ograničenja financiranja malih i srednjih poduzeća od strane banaka

Izvor: Prikaz autorice prema Vidučić, Lj. et al. (2015): Pristup MSP poticajnim izvorima financiranja u vrijeme krize - primjer HBOR-a, RiM konferencija, str. 102.

Banke često imaju averziju odobravanja kredita malim i srednjih poduzetnicima, a najčešći razlozi tome su (slika 3) što nedostaje dovoljnog kolaterala, visoki su troškovi financiranja takvih pothvata, banke su nezadovoljne poslovnim rezultatima takvih poduzeća te često nemaju dovoljno informacija na temelju kojih bi mogle donijeti odluku o odobravanju kredita.

Do prije nekoliko godina bankama je bilo dovoljno da poduzeće pripremi projektnu dokumentaciju te da malo bolje obrazloži projekt i kredit se mogao dobiti. U današnje vrijeme banke traže svakojaka jamstva, koja se često pojavljuju u obliku hipoteka, mjenica vlasnika, pa čak i privatnih nekretnina vlasnika ili top menadžmenta. „Mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj su bila, i još su uvijek, stavljena pred gotov čin te su se upustila u traženje alternativnih izvora financiranja rasta vlastitog poduzeća, pa je tako jedna od alternativa i prelazak preko granice u potrazi za jeftinijim, bržim i manje komplikiranim dobivanjem svježeg kapitala“.¹⁹ Ovakav scenarij utječe na pad poslovanja poduzeća zbog nemogućnosti dobivanja financijske potpore, a zbog čega poduzeće posljedično počinje gubiti tržište. S druge strane, zbog nemogućnosti dobivanja kredita poduzetnici često razmišljaju o prodaji poduzeća trećim osobama.

Postoje mnoge vrste kredita koje mali i srednji poduzetnici, uz dobar poslovni plan i odgovarajuća jamstva, mogu dobiti. Svi oni mogu se podijeliti prema ročnosti na dugoročne i kratkoročne kredite (tablica 2).

Tablica 2. Vrste bankarskih kredita malim i srednjim poduzećima

KRATKOROČNI KREDITI	DUGOROČNI KREDITI
<ul style="list-style-type: none">➤ kontokorentni ili kredit po tekućem računu – dužnik plaća kamatu samo na visinu angažiranih sredstava➤ eskontni kredit – odobrava se na temelju nekog budućeg potraživanja, a najčešće pokriće za odobravanje je mjenica➤ lombardni kredit – kredit dobiven na temelju zaloga realnih pokretnih vrijednosti (zlato, umjetnine, vrijednosni papiri..)	<ul style="list-style-type: none">➤ hipotekarni kredit – odobrava se na temelju zaloga nekretnine, a visina ovisi o tržišnoj vrijednosti nekretnine➤ investicijski kredit – njime se bave posebne, specijalizirane banke; udružuje se više banaka koje spajaju svoj kreditni potencijal čime mogu zadovoljiti potrebe svojih klijenata; one participiraju u profitima, ali i gubicima, proporcionalno njihovom doprinosu u

¹⁹ Cvijanović, V. et al. (2008): Financiranje malih i srednjih poduzeća, GIPA, Zagreb, str. 73.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ akceptni kredit – banka klijentu akceptira mjenicu čime ona postaje glavni dužnik i obvezuje se isplatiti mjenični iznos ako to ne učini tražitelj kredita ➤ rambursni kredit – akceptni kredit koji banka odobrava uvozniku robe temeljem pokrića u robnim dokumentima 	kreditiranju
--	--------------

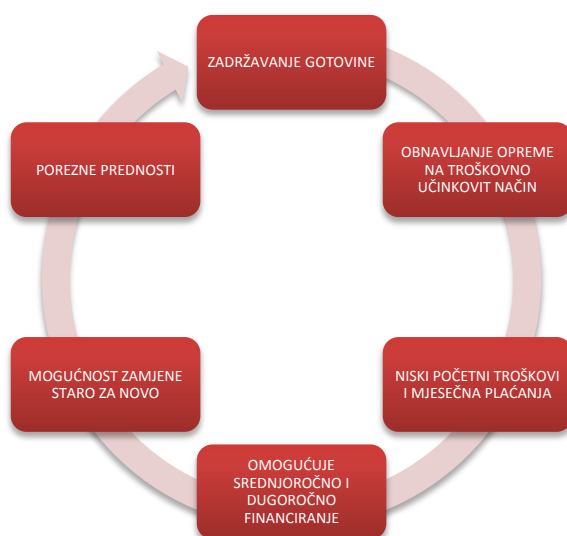
Izvor: Prikaz autorice prema Cvijanović, V. et al. (2008): *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, GIPA, Zagreb, str. 77. – 78.

U Hrvatskoj se financiranje korporativnih klijenata najčešće odvija kroz model kreditiranja s rokom otplate dužim od godine dana. Tu se pojavljuju krediti za:

- ✓ „trajna obrtna sredstva
- ✓ financiranje izvoza
- ✓ kupnju strojeva i opreme
- ✓ kupnju, izgradnju, rekonstrukciju i uređenje poslovnih prostora i objekata
- ✓ financiranje stambene izgradnje na temelju rastuće hipoteke“²⁰.

3.2. Leasing

Leasing je zanimljiv i pristupačan način financiranja malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj te je njegova ponuda veoma velika, uglavnom kod banaka u stranom vlasništvu. U nastavku su prikazani razlozi zašto poduzeća biraju ovakav tip financiranja.

²⁰ Cvijanović, V. et al. (2008): *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, GIPA, Zagreb, str. 79.

Slika 4. Razlozi odabira leasinga za financiranje poslovanja

Izvor: Prikaz autorice prema Cvijanović, V. et al. (2008): *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, GIPA, Zagreb, str. 83. – 84.

Leasing poduzećima omogućuje (slika 4) zadržavanje gotovine, obnavljanje opreme na troškovno učinkovit način, a i nisku su početni troškovi i mjesečna plaćanja. Leasing predstavlja oblik srednjoročnog i dugoročnog financiranja što mladim poduzetnicima u potpunosti odgovara, a s vremenom se oprema dobivena leasingom može zamijeniti za novu. Tu su također i porezne prednosti.

HBOR navodi kako se oduzećima leasing čini primamljiv u onim područjima koja se odnose na vozila, opremu i druge pokretne, ali se leasingom može financirati i poslovni prostor. No, unatoč brojnim prednostima, primjena leasinga ograničena je na financiranje preuzimanja ili upotrebe imovine te se ne može koristiti za financiranje zaliha ili preuzimanje drugog poduzeća.²¹

Hrvatska banka za obnovu i razvitak posljednjih godina primjenjuje dobru praksu poticanja korištenja leasinga kao oblika financiranja malih i srednjih poduzeća. Tako je s leasing društvima uspostavljena poslovna suradnja za financiranje poslovanja malih i srednjih poduzeća, i to korištenje financijskog leasinga. „Na ovaj način HBOR, u suradnji s leasing društvima, želi poduzetnicima osigurati jednostavniju proceduru nabave potrebnih pokretnina po povoljnijim uvjetima“.²²

Primatelji ovakvog oblika potpore su svi poduzetnici koji zadovoljavaju uvjete prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, te OPG-i ostale pravne i fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost. Iznos financiranja, rokove otplate te ostale uvjete donosi leasing društvo.

Leasing se nameće kao jedan od kvalitetnih i dostupnijih izvora financiranja malih i srednjih poduzeća. Njime poduzeće ne ostaje bez gotovine, a financirati se može širok spektar opreme

²¹ HBOR (2016): *Financiranje malih i srednjih poduzetnika u suradnji s leasing društvima*, dostupno na <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2016/10/Leasing-za-MSP-Financiranje-MSP-u-suradnji-s-leasing-drustvima.pdf> (15.07.2019.), str. 1.

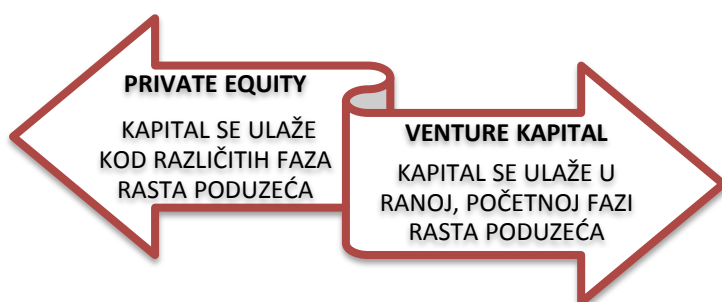
²² HBOR (2016): *Financiranje malih i srednjih poduzetnika u suradnji s leasing društvima*, dostupno na <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2016/10/Leasing-za-MSP-Financiranje-MSP-u-suradnji-s-leasing-drustvima.pdf> (15.07.2019.), str. 1.

i svega onoga što je mnogim malim i srednjim poduzetnicima neophodno, a ne mogu pribaviti na druge načine.

Najvažnije za mala i srednja poduzeća, bez obzira koji će oblik financiranja koristiti, jest da se okrenu dobrim i atraktivnim projektima koji ne iziskuju previše komplikacija u dobivanju sredstava za rast i razvoj. Da bi se to postiglo, potrebno je napraviti dobar poslovni plan u kojem će banka ili druga financijska institucija biti prikazana kao važan partner u financiranju projekta.

3.3. Rizični kapital

Rizični kapital još se naziva equity, rizični, pothvatni, strpljiv ili poduzetnički kapital. „To je novac koji profesionalci ulažu zajedno s menadžmentom u novoosnovana poduzeća koja imaju veliku mogućnost brzog rasta i doprinosa gospodarskom razvoju“.²³ Fondovi rizičnog kapitala funkcioniraju na način da pribavljaju kapital kvalificiranih ulagača koji kasnije ulažu u posebno odabrana poduzeća ili projekte. Kapital prikupljen od strane investitora fondovi moraju uz određenu stopu povrata vratiti. Fondovi kupuju udio u poduzeću te nakon nekoliko godina udio prodaju ili strateškom partneru, menadžmentu poduzeća, drugom subjektu itd. Fondovi u pravilu zarađuju na razlici između uloženog i, kasnije, prodanog udjela, a realizacije prodaje najčešće je u razdoblju od tri do sedam godina.

Slika 5. Razlika private equity i venture kapitala

Izvor: Prikaz autorice prema Knežević, D., Has, M. (2018): Financiranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj i usporedba s Europskom Unijom, dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494 (15.07.2019.), str. 169.

²³ Prohaska, Z., Draženović, O. B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/197275> (15.07.2019.), str. 613.

Financiranje korištenjem rizičnog kapitala u Hrvatskoj je još uvijek nedovoljno razvijeni. Razlozi tome su slaba potpora provođenja politike poticanja financiranja fondovima rizičnog kapitala, veća atraktivnost bankarskih kredita, manjak interesa od strane samih poduzetnika. U analizi Hrvatske udruge banaka iz 2015. godine stoji pet preporuka za osnaživanje industrije rizičnog kapitala:²⁴

1. osmisliiti cjelovitu strategiju i akcijski plan razvoja industrije rizičnog kapitala u Hrvatskoj
2. industrija treba poprimiti regionalnu perspektivu u odnosu prema jugoistočnoj Europi
3. mirovinski fondovi trebaju preuzeti aktivniju ulogu u investiranju i razvoju industrije
4. edukacija i sustavna suradnja s kanalima distribucije, osobito bankama
5. bitni elementi regulacije trebaju biti uređeni zakonom, a ne podzakonskim aktima.

Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva kao hrvatsku inačicu fondova rizičnog kapitala navode fondove za gospodarsku suradnju (FGS). Cilj ovakvih fondova je potaknuti tržište rizičnog kapitala u Hrvatskoj i stimulirati razvoj malih i srednjih poduzeća. U nastavku je prikazano pet fondova za gospodarsku suradnju.

Tablica 3. Fondovi za gospodarsku suradnju u Republici Hrvatskoj

Fondovi rizičnog kapitala	Društvo za upravljanje	Neto imovina	Cijena udjela
Honestas FGS	Honestas Private Equity Partneri d.o.o.	9.901.805	0,61
Nexus FGS	Inspire Invesments d.o.o.	244.447.343	109,39
Nexus FGS II	Prosperus Invest d.o.o.	120.208.666	8,04
Prosperus FGS	Prosperus Invest d.o.o.	256.288.563	3,59
Quaestus Private Equity Kapital II	Quaestus Private Equity d.o.o.	332.721.928	250,79
UKUPNO		963.598.307	

Izvor: Prikaz autorice prema HANFA (2019): Mjesečna izvješća, dostupno na <https://www.hanfa.hr/publikacije/mjesečna-izvjesca/> (16.07.2019.), str. 22.

U tablici 3. vidljivi su fondovi rizičnog kapitala u Hrvatskoj. Najveću neto imovinu ima Quaestus Private Equity Kapital II fond sa 332.721.928 kuna neto imovine, dok mu je cijena udjela 250,79 kuna. Slijede ga Prosperus FGS, Nexus FGS II i Nexus FGS, dok najmanju neto imovinu ima Honestar FGS fond čija je vrijednost neto imovine skoro 10 milijuna kuna, dok je cijena udjela smao 61 lipa.

²⁴ Hrvatska udruga banaka (2015): Prvi znaci oporavka malih i srednjih poduzeća – Kako ojačati ulogu rizičnog kapitala, dostupno na https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_analize_52_-_financiranje_msp_0.pdf (16.07.2019.), str. 23.

S obzirom da su fondovi u Hrvatskoj relativno nedavno osnovani, rezultati njihova rada bit će vidljivi tek u narednim godinama. „Rizični kapital u Hrvatskoj još uvijek ne igra značajnu ulogu kao u nekim razvijenim zemljama. Neki od razloga tome su što je tržište rizičnog kapitala još plitko i nerazvijeno, što poduzetnici nisu upoznati s cjelokupnim investicijskim procesom rizičnog kapitala, što poduzetnici nisu investicijski spremni za privlačenje ovakvog oblika kapitala, što poduzetnici nisu sigurni koje su prednosti, a koji nedostaci ovog oblika kapitala, što poduzetnici neznaju što nudi, a što traži ovaj oblik kapitala te što poduzetnici nisu spremni na odricanje od vlasništva“.²⁵ To su sve razlozi zbog kojih je HUB proveo analizu industrije rizičnog kapitala te naveo preporuke za njezino osnaživanje.

3.4. Poslovni anđeli

Poslovni anđeli specifičan su oblik financiranja mladih poduzeća/projekata, nastao zbog problema težeg pribavljanja financijskih sredstava. Nakon što mladi poduzetnici iskoriste vlastitu ušteđevinu i novac posuđen od obitelji i prijatelja, potrebna su im financijska sredstva za daljnji rast i razvoj poduzeća. No, mnogi tu često stanu jer nitko ne vjeruje u njihov uspjeh te ih financijski ne želi poduprijeti. „Poslovni anđeli su bogati pojedinci koji traže poduzetničke pothvate u koje žele uložiti svoja sredstva u zamjenu za stjecanje vlasničkog udjela u poduzeću“.²⁶

Osnovne karakteristike poslovnih anđela su:²⁷

- ✓ bogati i visokoobrazovani pojedinci
- ✓ ulažu u rizične poslove s visokim potencijalom
- ✓ profit ostvaruju na temelju prodaje vlasničkog udjela
- ✓ imaju veliko iskustvo, dobre kontakte i novac

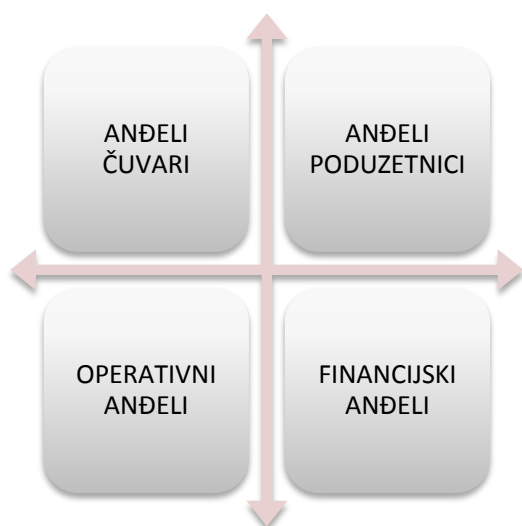
Ono što poslovne anđele dijeli od drugih investitora ponajviše jest karakteristika mentoriranja i drugih, nefinancijskih oblika pomoći mladim poduzetnicima te poduzećima i projektima u nastajanju. „Pomažu u premošćivanju provalija između financijskih izvora pojedinaca

²⁵ Šimić, M. (2015): Atraktivnost Hrvatske u privlačenju ulagača rizičnog kapitala, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/140303> (17.07.2019.), str. 280. – 281.

²⁶ Dobre, R. (2006): Poduzetništvo, Sveučilište u Zadru, str. 168.

²⁷ Cvijanović, V. et al. (2008): Financiranje malih i srednjih poduzeća, GIPA, Zagreb, str. 117.

(poduzetnika, prijatelja i obitelji) i institucionalnih investitora, različitih (rizičnih) fondova²⁸. To su osobe koje imaju veliko iskustvo i žele dalje biti u biznisu, pa im je ulaganje u relativno nepoznato, ali atraktivno poduzeće, velik izazov. Najčešće ulažu u djelatnosti i industrije koje poznaju te u kojima imaju određene poslovne partnere i iskustvo koje mogu podijeliti mladim poduzetnicima.

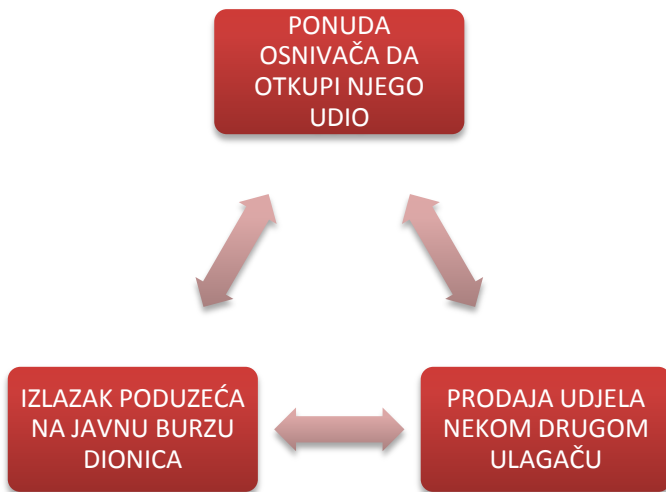

Slika 6. Četiri skupine poslovnih anđela

Izvor: Prikaz autorice prema MIT Entrepreneurship Center (2000): Venture Support Systems Project – Angel Investors, dostupno na <http://nutsandbolts.mit.edu/2014/resources/angelreport.pdf> (18.07.2019.), str. 74.

Anđeli čuvari mladim poduzetnicima donose poduzetničko iskustvo i poznanstva unutar industrije u koju ulažu. To su osobe koje ponovo žele ulagati u sektor u kojem su prije poslovali. Anđeli poduzetnici, za razliku od anđela čuvara, nemaju iskustvo u industriji, odnosno podupiru poduzeća u nekom drugom sektoru od onog u kojem su bili. Operativni anđeli imaju iskustava, ali samo u velikim poduzećima kao lideri, menadžeri i sl. Nedostaje im iskustva u malim poduzećima pa se tu žele okušati. Na kraju, financijski anđeli investiraju samo s jednim ciljem – ostvarivanjem povrata na uloženo.

²⁸ Ibidem

Slika 7. Načini ostvarivanja profita poslovnih anđela

Izvor: Prikaz autorice prema Garača, N., Marjanović, I. (2010): Uloga poslovnih anđela u poduzetništvu, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/67845> (18.07.2019.), str. 75.

Kao što je vidljivo na slici 7. postoje tri načina ostvarivanja profita poslovnih anđela. Prvi način odnosi se na ponudu osnivača da otkupi njegov udio. Druga opcija jest prodaja udjela nekom drugom ulagaču, a postoji i opcija da poduzeće izađe na burzu te da njegove dionice javno kotiraju na burzi.

U svijetu i u Hrvatskoj, poslovni su anđeli okupljeni u mreže. Najveća i najvažnija mreža poslovnih anđela u Europi jest EBAN (European Business Angels Network) koja ima veoma značajnu ulogu u razvoju poduzetništva u mnogim zemljama EU pa tako i Hrvatske. Hrvatska mreža poslovnih anđela djeluje pod kraticom CRANE (Croatian Business Angels Network), a definira se kao mreža privatnih investitora koji su zainteresirani za ulaganja u inovativne tvrtke u ranom stadiju njihova razvoja. Ova poslovna mreža ima sljedeće funkcije:

- ✓ prepoznaje potencijalne projekte
- ✓ selektira ih i predstavlja potencijalnim investitorima i poslovnih anđelima
- ✓ organizira edukacije za mlade poduzetnike i poslovne anđele
- ✓ surađuje s EBAN-om
- ✓ surađuje s sveučilištima, poslovnim partnerima, poduzećima i drugim subjektima zainteresiranima za razvoj malog i srednjeg poduzetništva

3.5. Grupno financiranje (Crowdfunding)

Grupno financiranje oblik je financijske potpore malim i srednjim poduzetnicima koji djeluje na način da se mali novčani iznosi prikupljaju od velikog broja ljudi putem online platformi čime se omogućuje podrška novim poslovnim idejama. Podaci govore kako je 2014. godine u svijetu ovim izvorom financiranja prikupljeno više od 16 milijardi dolara, što predstavlja rast od 167% u odnosu na prethodnu godinu. U narednim godinama očekuju se duple stope rasta ovog oblika financiranja malih i srednjih poduzeća.²⁹

Postoje četiri tipa financiranja putem crowdfundinga:³⁰

1. financiranje putem investicijskih platformi
2. investiranje putem platformi baziranih na nagradi i donaciji
3. financiranje putem posuđivanja
4. financiranje dobivanjem vlasničkog udjela

Temeljne prednosti grupnog financiranja su fleksibilnost, sudjelovanje veće skupine osoba te raznolikost oblika. Ovo se smatra izvrsnim alatom za mlade poduzetnike s inovativnim idejama koji, tako izlazeći na tržište šire populacije, privlače pozornost ozbiljnih investitora. Grupno financiranje, kao i neki drugi oblici financiranja u Hrvatskoj, još uvijek nije dovoljno razvijeno. Prvi hrvatski projekt podržan grupnim financiranjem pokrenut je tek 2011. godine. „U Republici Hrvatskoj ne postoji lokalna platforma za skupno financiranje na hrvatskom jeziku, većina je potrošača slabo upoznata te nisu sudjelovali u financiranju kampanja skupnog financiranja“.³¹

Najuspješnija godina za grupno financiranje u Hrvatskoj bila je 2017. kad je prikupljeno preko 15 milijuna kuna. Iste je godine pokrenuto 78 projekata, većina njih na platformi Indiegogog, a 26 je prikupilo traženi iznos. Broj podržavatelja domaćih kompanija jest preko 13 tisuća, a najviše pokretača projekata je iz filmske, glazbene i drugih umjetničkih djelatnosti. U Hrvatskoj je trenutno prisutno pet platformi za grupno financiranje te je ostvareno preko tristo kampanja.³²

3.6. Vladini programi poticanja malog i srednjeg poduzetništva

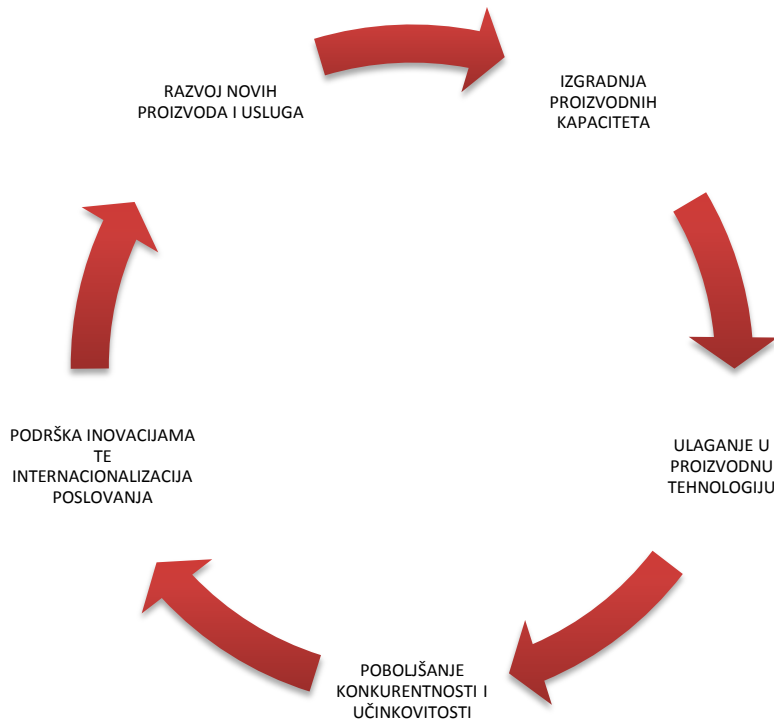
²⁹ Ploh, M. (2017): Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/185842> (18.07.2019.), str. 93.

³⁰ Ibidem

³¹ Ibidem

³² Ibidem

Vlada Republike Hrvatske različitim strategijama i programima nastoji potaknuti razvoj malog i srednjeg poduzetništva, a nadležni organ za osmišljavanje i provođenje istih je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta te državne institucije poput Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije te Hrvatska banka za obnovu i razvoj.

Slika 8. Elementi podrške malim i srednjim poduzetnicima u EU

Izvor: Prikaz autorice prema Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2018): 150 uspješnih poduzetničkih projekata, dostupno na <https://www.mingo.hr/page/kategorija/programi-i-projekti-eu> (18.07.2019.), str. 6. – 11.

Na slici 8. mogu se vidjeti elementi podrške malim i srednjim poduzećima u Europskoj Uniji. Izgradnja proizvodnih kapaciteta, ulaganje u proizvodnu tehnologiju, podrška inovacijama i internacionalizacija poslovanja i drugi oblici podrške utječu na poboljšanje konkurentnosti i učinkovitosti malih i srednjih poduzeća.

3.6.1. Poduzetnički impuls

Godine 2015. u Hrvatskoj je od strane Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta usvojen projekt „Poduzetnički impuls“ u cilju poticanja razvoja poduzetništva i obrta, a kako bi se povećao broj malih gospodarstvenika. Poduzetništvo i obrt potiču se na sljedeće načine:

- ✓ „dodjela bespovratnih potpora
- ✓ lakši pristup financiranju
- ✓ internacionalizacija poslovanja
- ✓ obrazovanje
- ✓ ulaganja u poduzetničku infrastrukturu
- ✓ ulaganja u istraživanje i razvoj“.³³

3.6.2. Potpore HAMAG BICRO-a

HAMAG – BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije) nastala je 2014. godine, a svrha joj je kreiranje jedinstvenog sustava podrške poduzetnicima kroz sve faze njihova poslovanja.

Tablica 4. Misija, vizija i ciljevi HAMAG – BICRO

MISIJA	Detaljnou analizou stanja gospodarskih sektora i osluškivanjem potreba poduzetnika, nastojimo zadržati fleksibilnost poslovanja prilagođavajući svoje programe zahtjevima tržišta, u cilju optimizacije poslovnih rezultata; potaknuti ravnomjerni razvoj regija u RH te utjecati na brži rast malog i srednjeg poduzetništva kao i cjelokupnog nacionalnog gospodarstva
VIZIJA	Transparentnošću u poslovanju i otvorenim pristupom prema poduzetnicima, formirati društveno odgovornu i inspirativnu poduzetničku klimu; proaktivnim pristupom u radu potaknuti poduzetnike na stvaranje dodane vrijednosti koja bi osigurala vrhunske tržišne rezultate
CILJEVI	Stvoriti stimulatивно okruženje u kojem će subjektima malog gospodarstva biti omogućena realizacija kvalitetnih investicijskih projekata, koji će za posljedice imati porast stope zapošljavanja, konkurentnost u izvozu te razvoj cjelokupnog gospodarstva

Izvor: Prikaz autorice prema HAMAG – BICRO (2019): dostupno na <https://hamagbicro.hr/o-nama/misija-vizija-ciljevi-vrijednosti/> (18.07.2019.)

HAMAG BICRO ključna je organizacija za poticanje malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj. Djelatnosti Hrvatske agencije za malo gospodarstvo su:

- ✓ „poticanje osnivanja i razvoja subjekata malog gospodarstva

³³ Vlada Republike Hrvatske (2015): Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015., dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/vijesti/usvojen-poduzetni-ki-impuls-2015> (18.07.2019.), str. 2.

- ✓ promocija i privlačenje investicija u poduzetništvo
- ✓ poticanje ulaganja u malo gospodarstvo
- ✓ financiranje poslovanja i razvoja subjekata malog gospodarstva kreditiranjem pod povoljnim uvjetima
- ✓ davanje jamstava za kredite koje subjektima malog gospodarstva odobre banke i druge pravne osobe te subvencioniranje kamata po kreditima itd³⁴.

Jedan od najvažnijih instrumenata podrške malim i srednjim poduzetnicima svakako su jamstva koje HAMAG BICRO odobrava kako bi potaknuo razvoj malih i srednjih poduzeća te cjelokupnog gospodarstva. Neki od jamstvenih programa su „Rastimo zajedno“, „Poljoprivrednici“, „EU početnik“ itd. Kako bi poduzeće dobilo jamstvo, treba zadovoljiti određene uvjete. Ponajprije, potrebno je stvoriti financijsku konstrukciju projekta te osigurati likvidnost projekta tokom čitavog vijeka trajanja. Poduzeće ne smije imati dug prema državi te se mora dokazati efikasnost ulaganja kao i stručne sposobnosti investitora. Osim navedenog, agencije potiče na inovativnost i to putem projekta „Fond za poticanje ulaganja u kapital u ranoj fazi financiranja“.

3.6.3. Potpore HBOR-a

Hrvatska banka za obnovu i razvitak, uz Hrvatsku agenciju za razvoj malog gospodarstva, ima značajnu ulogu u poticanju razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj. HBOR financira projekte izravno ili putem poslovnih banaka. S obzirom da HBOR od 2015. preuzima veće rizike, to je utjecalo na porast broja odobrenih kredita. Kako bi se HBOR još više uključio u financiranje malih i srednjih poduzeća potrebno je poduzeti sljedeće korake:

- ✓ treba omogućiti malim i srednjim poduzećima jednak pristup izvora financiranja kao i za velika poduzeća
- ✓ treba učiniti povoljnim uvjete kreditiranja za sektor malih i srednjih poduzeća jer zbog nepovoljnih uvjeta mnoga sredstva financiranja bivaju neiskorištena
- ✓ treba povećati iznose kredita kako bi poduzetnici uz pomoć dobivenih sredstava dovršili projekt do kraja
- ✓ skratiti potrebno vrijeme za realizaciju kredita te smanjiti naknadu za obradu kredita
- ✓ izravno surađivati s malim i srednjim poduzećima smanjiti instrumente osiguranja³⁵.

³⁴ Krišto, J. (2011): Poticanje razvoja i financiranje malih i srednjih poduzeća, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/545630> (20.07.2019.), str. 149.

3.7. Novi izvori financiranja za mala i srednja poduzeća

U kontekstu razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj najvažnije je poboljšati dostupnost financijskim sredstvima. Cilj Hrvatske te EU je osigurati nove financijske instrumente koji odgovaraju potrebama malih i srednjih poduzeća u svim razinama razvoja. „Republika Hrvatska ima na raspolaganju 310 milijuna eura iz fondova Europske unije u okviru perspektive 2014. – 2020. kojima se namjerava potaknuti razvoj niza financijskih instrumenata kako bi se u konačnici dodatno potaknula gospodarska aktivnost i pomoglo stvaranju i održavanju radnih mjesta“.³⁶ Godine 2016. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije i HAMAG potpisali su Sporazum čime je malim i srednjim poduzetnicima omogućen pristup Europskim strukturnim i investicijskim fondovima kroz financijske instrumente.

Slika 9. Novi financijski instrumenti namijenjeni malim i srednjim poduzećima

Izvor: Prikaz autorice prema HAMAG (2016b): Financijski instrumenti, dostupno na <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/> (22.07.2019.), str. 17.

Pojedinačnim jamstvom (slika 9) nastoji se omogućiti jamstvo za pokriće dijela glavnice kredita ili ugovora o leasingu čime se želi povećati dostupnost kredita malim i srednjim poduzetnicima. Uz navedeni Sporazum valja spomenuti Sporazum potpisan u prosincu 2016.

³⁵ Pulišelić, M. (2012): Strategijsko – financijski okvir za podršku malog gospodarstva, u Vidučić, Lj. (ured) Mala i srednja poduzeća: financijska politika i ekonomsko-financijski okvir podrške, Sveučilište u Splitu, str. 77.

³⁶ European Commission (2016a): Annual Report on European SMEs 2015/2016-SMEs recovery continues, dostupno na https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/annual_report_-_eu_smes_2015-16.pdf (21.07.2019.), str. 74.

godine između Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU te HBOR-a pod nazivom „ESIF krediti za rast i razvoj“. Za navedeni projekt osigurano je 220 milijuna eura.

4. ANALIZA ZNAČAJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA TE PRISTUPA IZVORIMA FINANCIRANJA U RH

4.1. Stanje sektora i financiranje MSP u 2012. godini

U 2012. godini u odnosu na godinu prije došlo je do povećanja broja poslovnih subjekata, ali je sektor malih i srednjih poduzeća doživio tek neznatne promjene. Najveća promjena nastupila je u sektoru malih poduzeća.

4.1.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2012. godini

Najveći porast u odnosu na 2011. godinu, promatrajući prema broju subjekata bilježe mala poduzeća (6,8%), dok srednja bilježe rast od 1,3%, a velika pad od 3,1%. Sektor MSPI u 2012. je u ukupnom broju poduzeća u Hrvatskoj imao udio od čak 99,6%, dok su velika poduzeća prema broju subjekata sudjelovala sa samo 0,4%.³⁷

Tablica 5. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2011./2012.

Ekonomski kriterij valorizacije sektora	Veličina poduzeća					
	Mala		Srednja		Velika	
	2011.	2012.	2011.	2012.	2011.	2012.
Ukupan prihod (mil. kn)	191.232	199.774	111.896	111.966	300.152	298.636
Ukupan prihod (udio)	31,7%	32,7%	18,5%	18,3%	49,8%	48,9%
Zaposlenost	386.692	406.834	159.616	149.787	287.035	273.253
Zaposlenost (udio)	46,4 %	49,0%	19,2 %	18,04%	34,4 %	32,9%
Izvoz (000 kn)	20.636.597	20.420.000	19.697.332	21.961.000	55.747.578	54.701.000
Izvoz (udio)	21,5%	21,0%	20,5%	22,6%	58%	56,3%

Izvor: CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 14.

³⁷ CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 14.

Mala i srednja poduzeća u 2012. godini u ukupnom prihodu sudjeluju sa preko 51%, a od ukupnog izvoza na njih otpada 42%. Iako je 2012. godine zabilježen pad broja zaposlenih kod srednjih poduzeća, kod malih je zabilježen rast od čak 5,3%. U toj godini MSP u ukupnoj zaposlenosti čine 67%, odnosno 2/3 svih zaposlenih u privatnom sektoru zapošljavaju mala i srednja poduzeća. Važno je napomenuti kako upravo mala poduzeća zapošljavaju čak 49% od svih zaposlenih.³⁸

4.1.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2012. godine mjerena TEA indeksom

TEA indeks mjeri razinu pokretanja novih poslovnih pothvata, odnosno predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokreću poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili vlasnici/manageri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godina starosti³⁹. Hrvatska se već godinama ubraja u zemlje s niskim indeksom.⁴⁰

Tablica 6. TEA indeks za Hrvatsku te prosječni TEA indeks za odabrane godine

	2002.	2008.	2011.	2012.
TEA indeks, Hrvatska	3,62	7,59	7,32	8,27
TEA indeks, prosjek ¹²	7,99	10,49	11,39	13

Izvor: CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 16.

Prema tablici 6. može se zaključiti kako je klima pokretanja poduzetničkog pothvata u Hrvatskoj od 2002. godine do 2012. godine prilično negativna. Godine 2012. prosječni indeks za promatrane zemlje bio je 13, dok je u Hrvatskoj iznosio samo 8,27. I u godinama ranije mogu se vidjeti slična, nepovoljna kretanja u odnosu na prosjek.

4.1.3. Pristup financijskim sredstvima u 2012. godini

U Hrvatskoj je pribavljanje financijskih sredstava za mala i srednja poduzeća više prepreka nego poticaj. U 2012. godini zabilježen je pad plasmana bankarskih kredita prema trgovačkim društvima za 12,1% i to najviše za poduzeća u prerađivačkoj industriji i trgovini. Jedan od

³⁸ CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 14.

³⁹ Ibidem, str. 16.

⁴⁰ Ibidem

najpopularnijih načina financiranja MSPI u 2012. godini bile su kreditne unije koje su iste godine plasirale skoro 10 tisuća kredita u iznosu od 293 milijuna kuna, što predstavlja povećanje od 87% u odnosu na prethodnu godinu.⁴¹

Fondovi za gospodarsku suradnju u 2012. godini odobrili su 234 milijuna kuna, od čega je 117 milijuna iz sredstava HBOR-a. Što se tiče ulaganja poslovnih anđela, podaci za 2012. godinu ne postoje, što ukazuje na slabu potporu ovog oblika financiranja.⁴²

Potpore koje su mala i srednja poduzeća dobila od strane Ministarstva poduzetništva i obrta u 2012. godini dio su Programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008. – 2012. godine. U promatranoj godini Ministarstvo je odobrilo 166 milijuna kuna bespovratnih potpora, što predstavlja pad od 16,7% u odnosu na godinu ranije.⁴³

Tablica 7. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2012. godini

PROGRAMI KREDITIRANJA HBOR-A	BROJ ODOBRENIH KREDITA	UKUPAN IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA (u milijunima kn)
Posebna državna skrb, otoci i poljoprivreda	151	634
Utemeljenje i razvoj poduzetništva	462	1.515
Turizam	71	449
Financijsko restrukturiranje	20	107
Izvoz	150	630
Obrtna sredstva	498	1.241
UKUPNO	1.352	4.576

Izvor: Prikaz autorice prema HBOR (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://www.hbor.hr/godisnje-izvjesce-financijski-izvjestaj-2012/> (22.07.2019.), str. 25.

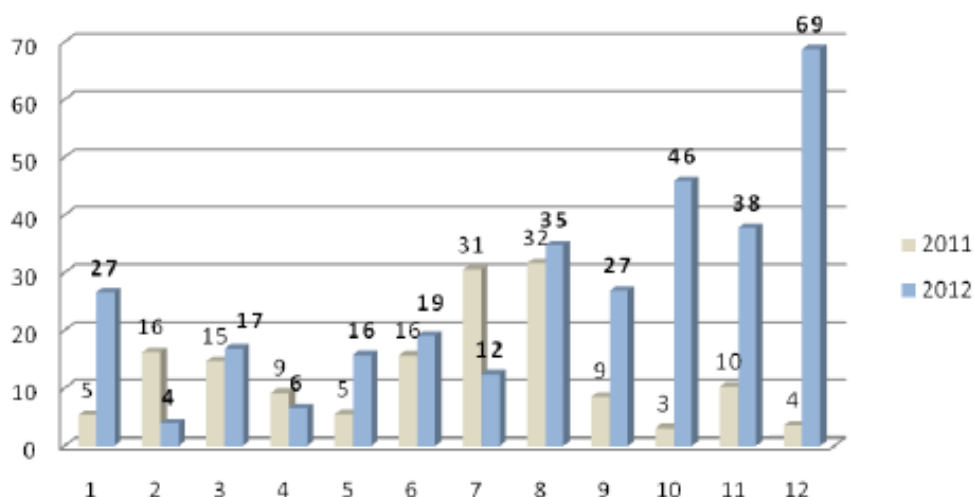
⁴¹ CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 41.

⁴² Ibidem, str. 49.

⁴³ Ibidem, str. 51.

Godine 2012. HBOR je odobrio 1352 kredita u ukupnom iznosu od preko 4.5 milijardi kuna što je za 27% više u odnosu na prethodnu godinu kad je odobreno 3.610 milijardi kuna (tablica 7).

Promatrajući ulogu HAMAG BICRO u financiranju malog i srednjeg poduzetništva, može se istaknuti kako je upravo u 2012. došlo do velikih promjena, naročito u pogledu jamstava koje agencija daje kako bi poduprla male i srednje poduzetnike. Godine 2012. uvelike je povećan broj jamstava te je agencija nastavila provoditi programe u okviru Poduzetničkog impulsa. U 2012. godini zaprimljeno je 359 zathjeva za jamstvom, što je 214 zahjeva više nego prethodne godine. Od njih 359 odobreno je 243 jamstava što predstavlja rast od 117% u odnosu na 2011. godinu. „Izdano je 315 milijuna kuna jamstava, čime je izravno inicirana realizacija od gotovo 924 milijuna kuna novih investicija subjekata malog gospodarstva“. ⁴⁴ Realizacijom navedenih investicija potaknuto je zapošljavanje preko 800 ljudi u malom gospodarstvu.

Grafikon 1. Odobrena jamstva po mjesecima

Izvor: HAMAG BICRO (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (22.07.2019.), str. 8.

Na grafikonu 1. vidljiv je porast broja izdanih jamstava krajem 2012. godine, posebice od kolovoza 2012. Također, može se uočiti osjetna razlika između broja izdanih jamstava 2011. te 2012. godine.

⁴⁴ HAMAG BICRO (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (22.07.2019.), str. 8.

Gledajući prema pojedinim jamstvenim programima, u 2012. godini najviše izdanih jamstava ostvario je jamstveni program „Rast“ (37%) te program „Poljoprivrednici“ (30%). Najviše jamstava izdano je na području Grada Zagreba (58) te Osječko – baranjske županije (27 jamstava).⁴⁵

4.2. Stanje sektora i financiranje MSP u 2013. godini

Slično kao i 2012. godine, u 2013. je došlo do povećanja broja poslovnih subjekata za 4%, ali je struktura gospodarstva s obzirom na veličinu poduzeća doživjela neznatne promjene. Najveći porast broja poduzeća vidljiv je, jednako kao i prethodne godine, kod malih poduzeća.⁴⁶

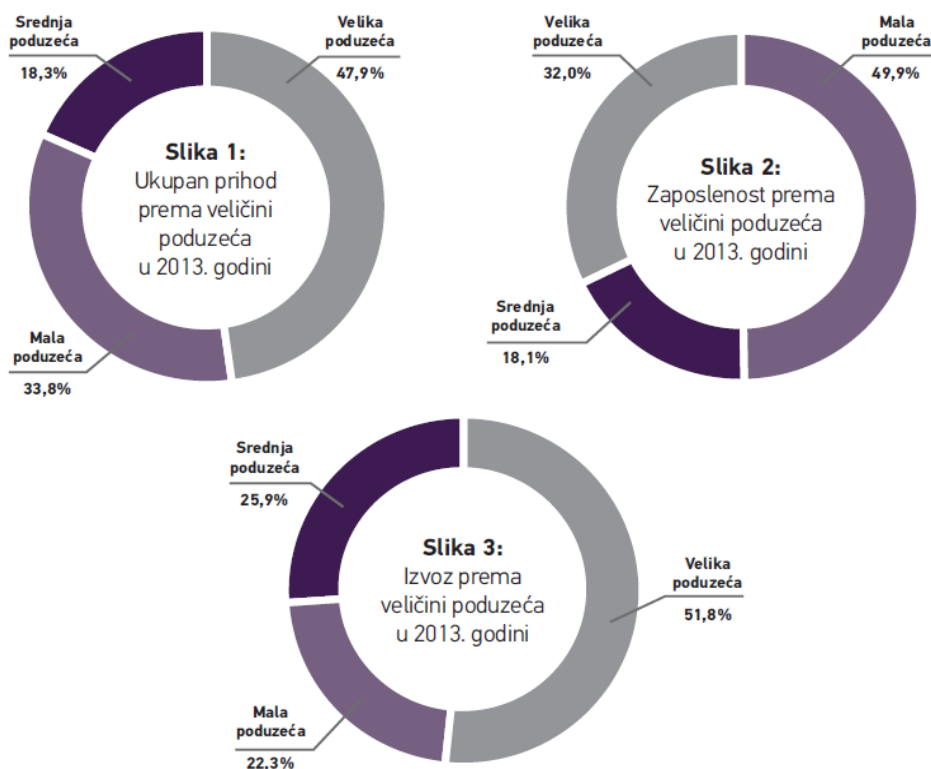
4.2.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSPI u 2013. godini

Najveći porast prema veličini poduzeća u 2013. u odnosu na godinu ranije zabilježen je kod malih poduzeća (4,2%) dok je porast broja velikih poduzeća tek neznatan (0,6%). U kategoriji srednjih poduzeća zabilježen je pad broja subjekata od 3,1%. Godine 2013. sektor malih i srednjih poduzeća činio je preko 100 tisuća poduzeća, odnosno 99,7% od svih poduzeća u Hrvatskoj.⁴⁷

⁴⁵ HAMAG BICRO (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (22.07.2019.), str. 8.

⁴⁶ CEPOR (2014): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 13.

⁴⁷ Ibidem, str. 14.

Slika 10. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2013.

Izvor: CEPOR (2014): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 15.

Promatrajući udio u ukupnom prihodu (slika 10), mala i srednja poduzeća u 2013. godini sudjeluju s 52,1%, što je lagano povećanje od 1,1% u odnosu na 2012. godinu. Iste je godine primijećen porast broja zaposlenih u sektoru malih poduzeća (1,9%) te u sektoru srednjih poduzeća (0,5%) dok je u sektoru velikih poduzeća evidentan pad broja zaposlenih od 2,7%.

4.2.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2013. godine mjerena TEA indeksom

Kao i 2012. godine, u 2013. godini Hrvatska je i dalje jedna od zemalja s niskom razinom aktivnosti pokretanja poslovnih pothvata. „Velik značaj za rješavanje problema nezaposlenosti, osim novopokretnutih poslovnih pothvata imaju i rastuća poduzeća, koja su u svim gospodarstvima ključni generatori novih radnih mjesta i elitistička manjina. Prema rezultatima GEM istraživanja za 2013. godinu Hrvatska ima vrlo malo takvih poduzeća (nešto manje od 4,8% za razliku od visokorazvijenih zemalja gdje je udio rastućih poduzeća od 6 –

9%)“.⁴⁸ TEA indeks u 2013. godini ostao je jednak kao i prethodne godine (8,27), dok je prosječna vrijednost svih država uključenih u istraživanje porasla s 13 na 13,18.⁴⁹

Prema rezultatima istraživanja Globalnog indeksa inovativnosti koje mjeri razinu inovativnosti zemlje, Hrvatska se nalazi na 42. mjestu od ukupne 143 zemlje. Godine 2013. zabilježen je pad od 5 mjesta u odnosu na godinu ranije. Zanimljiv je podatak da su gotovo sve zemlje članice EU u prednosti ispred Hrvatske – Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska i dr. dok je na samom vrhu Švicarska.⁵⁰

4.2.3. Pristup financijskim sredstvima u 2013. godini

I u 2013. godini pribavljanje financijskih sredstava za mala i srednja poduzeća je problem, jednako kao i prethodne godine. U 2013. vidljiva je stagnacija banaka te je promjena financiranja trgovačkih društava u odnosu na godinu ranije gotovo neprimjetna. Financiranje putem kreditnih linija u 2013. godini poraslo je za 4,2% u odnosu na godinu ranije te je iznosilo 348 milijuna kuna kredita. Prosječan iznos danih kredita povećao se s 30 na 34 tisuće kuna čime se može potvrditi značajna uloga kreditnih unija u financiranju mikro poduzeća.⁵¹

Prema podacima HBOR-a ulaganja fondova za gospodarsku suradnju u 2013. godini bila su u visini od 340 milijuna kuna, a najviše je uloženo u drvnu industriju, sektor obnovljivih izvora energije, građevinski sektor te turizam. Financiranje od strane poslovnih anđela u 2013. godini bilo je samo kod jednog projekta – investicija u iznosu od 200 tisuća kuna što i dalje ukazuje na slabu popularnost ovog oblika financiranja MSP.⁵²

U 2013. godini Vladine mjere poticanja malog i srednjeg gospodarstva djeluju u sklopu Programa Vlade RH za razdoblje 2011. – 2015. godine. Od 2011. godine iznos odobrenih potpora kontinuirano pada, pa je tako 2013. odobreno 136 milijuna bespovratnih sredstava, što predstavlja pad od 17,6% u odnosu na prethodnu godinu. Projekti podržani od strane poduzetničkog impulsa objedinjeni su u četiri programska područja:

⁴⁸ CEPOR (2014): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (22.07.2019.), str. 18. – 19.

⁴⁹ Ibidem, str. 18.

⁵⁰ Ibidem, str. 19.

⁵¹ Ibidem, str. 43.

⁵² HBOR (2014): Godišnje izvješće, <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/financijska-izvjesca-pregled-preuzimanje/> (22.07.2019.), str. 20.

- razvoj mikropoduzeništva i obrta
- jačanje poslovne konkurentnosti poduzetnika i obrtnika
- razvoj poduzetničke infrastrukture i poslovnog okruženja
- obrazovanje za poduzeništvo i obrte te očuvanje tradicijskih i umjetničkih obrta⁵³

Tablica 8. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2013. godini

PROGRAMI KREDITIRANJA HBOR-A	BROJ ODOBRENIH KREDITA	UKUPAN IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA (u milijunima kn)
Posebna državna skrb, otoci i poljoprivreda	122	206
Utemeljenje i razvoj poduzetništva	403	1.294
Turizam	73	577
Financijsko restrukturiranje	38	132
Izvoz	108	437
Obrtna sredstva	336	858
UKUPNO	1.080	3.503

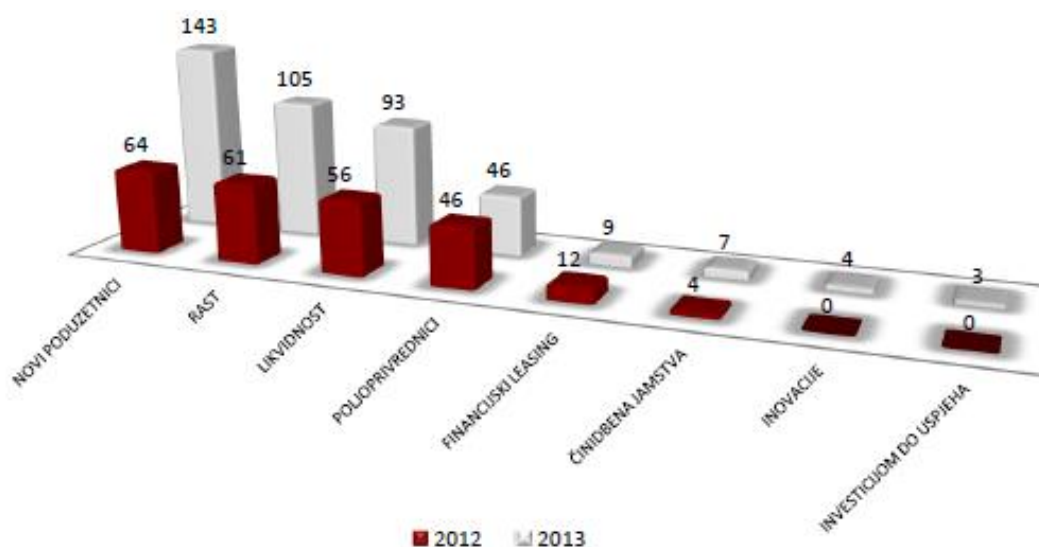
Izvor: Prikaz autorice prema HBOR (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://www.hbor.hr/godisnje-izvjesce-financijski-izvjestaj-2012/> (23.07.2019.), str. 59.

U pogledu financiranja malog i srednjeg poduzetništva primijetan je pad i od strane HBOR-a. Tijekom 2013. odobreno im je 1.080 kredita u iznosu od 3.503 milijarde kuna što predstavlja smanjenje za 23% u odnosu na 2012. godinu. (vidi tablicu 8).

U 2013. godini prisutan je trend povećanja broja zaprimljenih jamstava u HAMAG INVEST-u. Naime, zaprimljeno je čak 619 zahtjeva što je u usporedbi s godinom ranije čak 260 zahtjeva više (odnosno povećanje broja zahtjeva za 72%). Od 619 zaprimljenih jamstava, HAMAG INVEST odobrio je njih 410 što je za 69% više nego u prethodnoj godini kad je odobreno 242 jamstava. (grafikon 2).

⁵³ Ibidem

„U 2013. godini odobreno je 450.000 tisuća kuna jamstava i Pisama namjere čime je inicirana 1.009.090 tisuća kuna novih kredita i 1.423.059 tisuća kuna novih investicija. Kroz odobrena jamstva u 2013. godini planirano je zapošljavanje novih 1.146 djelatnika u sektoru mikro, malih i srednjih poduzeća“.⁵⁴

Grafikon 2. Broj odobrenih jamstava po programima u 2012./2013. godini

Izvor: HAMAG BICRO (2013): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (23.07.2019.), str. 12.

Najviše jamstava u 2013. godini odobreno je u sklopu projekta „Novi poduzetnici“, a slijede ih projekti „Rast“ te „Likvidnost“. Kao i prethodne godine, najviše jamstava, prema kriteriju lokacije, odobreno je na području Grada Zagreba (72 jamstva), a slijede Splitsko – dalmatinska županija (39) te Istarska (29).⁵⁵

4.3. Stanje sektora i financiranje MSP u 2014. godini

Jednako kao i prethodne dvije godine, u 2014. je došlo do povećanja broja poslovnih subjekata, i to u iznosu od 3,2%. No, u strukturi broja malih i srednjih poduzeća od ukupnog broja poduzeća u Hrvatskoj ništa se nije promjenilo.⁵⁶

⁵⁴ HAMAG BICRO (2013): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (23.07.2019.), str. 12.

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 13.

4.3.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSPI u 2014. godini

Najveći udio broja poduzeća (tablica 9), gledajući prema veličini, i dalje je udio malih i srednjih poduzeća (99,7%), dok velika poduzeća sudjeluju sa 0,3%, na temelju čega se može utvrditi da su mala i srednja poduzeća doista glavni nositelji gospodarstva Hrvatske. Kao i prethodne godine, u 2014. zabilježen je porast broja malih poduzeća (3,3%), pad srednjih poduzeća (3,7%) te porast broja velikih poduzeća (1,1%).

Tablica 9. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2013./2014.

Ekonomski kriterij valorizacije sektora	Veličina poduzeća					
	Mala		Srednja		Velika	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Broj zaposlenih**	414.507	422.238	150.605	145.246	265.816	262.632
Zaposlenost (udio)	49,9%	50,9%	18,1%	17,5%	32,0%	31,6%
Ukupan prihod (mil. kn)*	206.905	215.807	112.309	112.320	293.227	290.663
Ukupan prihod (udio)	33,8%	34,9%	18,3%	18,1%	47,9%	47%
Izvoz*** (000 kn)	21.696.060	26.711.299	25.131.925	24.766.299	50.338.417	54.612.013
Izvoz (udio)	22,3%	25,2%	25,9%	23,3%	51,8%	51,5%

Izvor: CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 14.

Zanimljiv je podatak (tablica 9) kako su jedino mala poduzeća u 2014. godini zabilježila porast zaposlenosti (1%), dok srednja i velika poduzeća bilježe lagani pad zaposlenosti (0,6%, odnosno 0,4%). Osim toga, 2014. zabilježen je rast učešća u ostvarenom ukupnom prihodu od 0,9%, a zbog rasta prihoda koji su ostvarila mala poduzeća. Promatrajući ukupni ostvareni izvoz u 2014. godini raste udio izvoza MSP za 2,9%. „Sektor malih i srednjih poduzeća u razdoblju od 2010. do 2014. godine bilježi kontinuirano neznatno opadanje prosječnog broja zaposlenih uz istovremeni porast ukupno ostvarenih prihoda što ukazuje na racionalizaciju poslovanja, te trend povećanja produktivnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj“.⁵⁷

⁵⁷CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 16.

4.3.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2014. godine mjerena TEA indeksom

U odnosu na prethodnu godinu, u 2014. zabilježen je pad indeksa na 8% (2013. godine iznosio je 8,27%) čime je Hrvatska ponovo pozicionirana kao zemlja s niskom stopom pokretanja poduzetničkih pothvata.⁵⁸

Tablica 10. TEA indeks za Hrvatsku te prosječni TEA indeks za odabrane godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
TEA indeks (%), Hrvatska	5,5	7,3	8,3	8,3	8,0
TEA indeks (%), prosjek ¹⁷	11,7	14,0	12,4	14,4	14,0

CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 18.

U tablici 10. mogu se vidjeti rastuće stope indeksa od 2010. godine do 2013., dok 2014. godina bilježi pad. Isto tako, mogu se uočiti niže stope indeksa za promatrane godine u Hrvatskoj u odnosu na prosjek zemalja koje su sudjelovale u istraživanju. Upravo je pokretanje novih poslovnih pothvata i projekata, u situaciji visoke nezaposlenosti u toj godini, jedan od načina rješavanja istog problema. Stoga je Vlada donijela program zapošljavanja pod nazivom „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“. „Potpora u iznosu od 25.000 kuna usmjerena je prvenstveno na troškove otvaranja i rada poslovnog subjekta, a razvijena je s ciljem pružanja podrške u početnom razdoblju razvoja poduzetničke ideje“.⁵⁹

4.3.3. Pristup financijskim sredstvima u 2014. godini

Strategija razvoja poduzetništva 2013. – 2020. donijeta je u cilju jačanja poduzetničkog potencijala te unapređenja kulture poduzetništva. „Poduzetništvo i gospodarstvo, kako Hrvatske tako i Europske unije, će dugoročno napredovati samo ako velik broj hrvatskih građana prepozna poduzetništvo kao atraktivnu opciju“.⁶⁰

⁵⁸ CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 18.

⁵⁹ CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 57.

⁶⁰ Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013): Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj, dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategy-HR-Final.pdf> (23.07.2019.), str. 2.

U Hrvatskoj u 2014. godini i dalje se koriste tradicionalni izvori financiranja (banke, kreditne unije te Vladini programi), dok su alternativni izvori financiranja poput poslovnih anđela, fondova za gospodarsku suradnju i dr. još uvijek vrlo nerazvijeni i ograničeni. Što se tiče financiranja putem bankarskih kredita, u 2014. je došlo do pada plasmana kredita trgovačkim društvima od 3%. Najzastupljeniji krediti bili su za obrtna sredstva, investicije te ostali (nespecificirani) krediti. Iste godine, kreditne unije plasirale su 9.658 kredita u iznosu od 330 milijuna kuna što je za 594 kredita manje u odnosu na prethodnu godinu.⁶¹

U pogledu fondova za gospodarsku suradnju, u 2014. donijete su odluke za ulaganje u sedam projekata vrijednosti veće od 250 milijuna kuna, a najzahvaćeniji financirani sektor bila je poljoprivreda. Financiranje putem poslovnih anđela i u 2014. pokazuje lošu tendenciju pa je tako u cijeloj godini na taj način financiran samo jedan projekt u iznosu od 494 tisuće kuna.⁶²

Tablica 11. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2014. godini

PROGRAMI KREDITIRANJA HBOR-A	BROJ ODOBRENIH KREDITA	UKUPAN IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA (u milijunima kn)
Posebna državna skrb, otoci i poljoprivreda	113	267
Utemeljenje i razvoj poduzetništva	311	730
Turizam	58	445
Financijsko restrukturiranje	4	4
Izvoz	95	363
Obrtna sredstva	147	292
UKUPNO	728	2.101

Izvor: Prikaz autorice prema HBOR (2014): Godišnje izvješće, dostupno na <https://www.hbor.hr/godisnje-izvjesce-financijski-izvjestaj-2012/> (23.07.2019.), str. 67.

Godine 2014. usvojen je Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls za 2014. godinu. U tom kontekstu dodijeljene su 1.532 potpore ukupne vrijednosti 345 milijuna

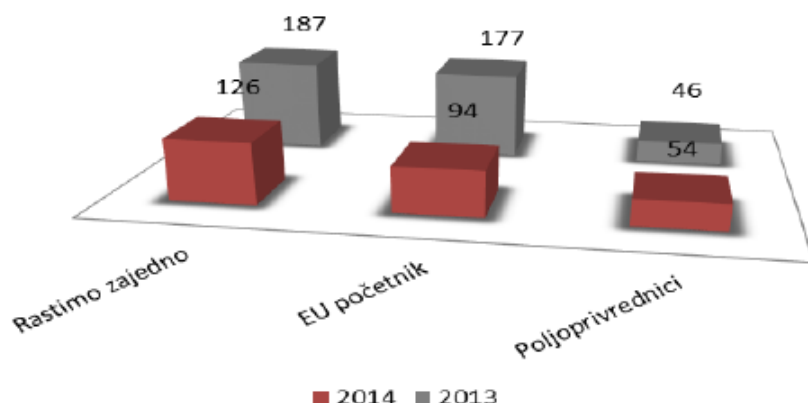
⁶¹ CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (23.07.2019.), str. 64.

⁶² Ibidem, str. 61.

kuna, a sve kako bi se ojačala konkurentnost MPS, unaprijedilo poduzetničko okruženje, promovirali MSP i obrti te kako bi se omogućio lakši pristup financiranju.⁶³

Od strane HBOR-a u 2014. godini (tablica 11) odobreno je 728 kredita u iznosu od 2,1 milijarde kuna što je čak 352 odobrenih kredita manje u odnosu na prethodnu godinu. Sredstva koja su plasirana u iznosu od 2.101 milijardu kuna su skoro duplo manja od prethodne godine kad je plasirano 3.503 milijarde kuna što je još jedan pokazatelj slabljenja potpore MSP-u.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije 2014. je primila 475 zahtjeva za jamstvom što je 144 zahtjeva manje nego prethodne godine. Najviše zahtjeva došlo je u kontekstu programa „Početnik“ te „Rastimo zajedno“. Od primljenih 475 zahtjeva agencija je odobrila 274 jamstva što je čak 33% manje nego u prethodnoj godini. Na taj je način inicirano 634 tisuće kuna novih kredita te više od milijun kuna novih investicija. Najviše jamstava odobreno je u programima „Rastimo zajedno“, „EU početnik“ te „Poljoprivrednici“.⁶⁴

Grafikon 3. Broj odobrenih jamstava u 2013./2014. po programima

Izvor: HAMAG BICRO (2013): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (24.07.2019.), str. 11.

Na grafikonu 3. može se vidjeti pad broja odobrenih jamstava za programe „Rastimo zajedno“ i „EU početnik“ u 2014. u odnosu na 2013., dok program „Poljoprivrednici“ bilježi lagani rast odobrenih jamstava u 2014. u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče teritorijalne raspodjele jamstava, najviše ih je odobreno u Gradu Zagrebu (68), Splitsko – dalmatinskoj županiji (30) te Istarskoj (24). Sve tri županije bilježe pad broja odobrenih jamstava u odnosu na 2013.

⁶³ Ibidem, str. 61.

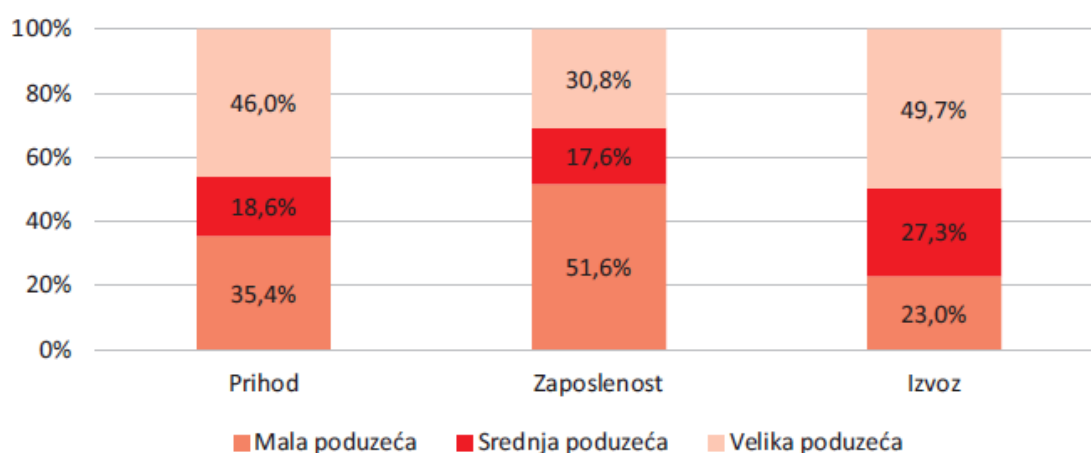
⁶⁴ Ibidem, str. 69.

4.4. Stanje sektora i financiranje MSP u 2015. godini

Kao i 2013. i 2014. godine, u 2015. sektor MSP od ukupnog broja poduzeća broji 97%. Što se tiče promjena prema veličini, mala poduzeća bilježe porast od 2,1%, dok srednja bilježe pad od 2,4%. Kod velikih poduzeća nije došlo do većih promjena.⁶⁵

4.4.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2015. godini

U 2015. MSP su zapošljavala više od dvije trećine svih zaposlenih u poslovnim subjektima u Republici Hrvatskoj. Broj udjela zaposlenih u malim poduzećima porastao je za 2,5% u odnosu na godinu ranije, dok srednja poduzeća bilježe manji rast od 1,4%, a velika pad od 1,6%.⁶⁶

Grafikon 4. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2014./2015.

Izvor: CEPOR (2016): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (29.07.2019.), str. 12.

Osim što su MSP u 2015. (grafikon 4) sudjelovali u ukupnom prihodu sa 54%, primjetan je rast udjela u ukupnom prihodu malih poduzeća (4,8%) te srednjih poduzeća (6%), dok je za velika poduzeća primijećen manji rast u ukupnom prihodu (1,3%). Od ukupnog izvoza hrvatskih poduzeća, MSP su sudjelovala sa više od 50% čime su pretekla velika poduzeća koja su iste godine imala učešće u ukupnom izvozu od 49,7%. Mala poduzeća iste su godine najviše zapošljavala (51,6%), dok su srednja zapošljavala 18% ukupno svih zaposlenih, a velika 30,8%.

⁶⁵ CEPOR (2016): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (29.07.2019.), str. 11.

⁶⁶ Ibidem, str. 12.

4.4.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2015. godine mjerena TEA indeksom

Godine 2015. zabilježen je pad aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata u Hrvatskoj (tablica 12). Dok je 2014. bio 8%, u 2015. iznosio je 7,7% što predstavlja pad za 0,3%. Važno je istaknuti kako je prosječan indeks za istu godinu iznosio 14,5%.

Tablica 12. TEA indeks za Hrvatsku i zemlje uključene u GEM za odabrane godine

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
TEA indeks (%), Hrvatska	7,3	8,3	8,3	8,0	7,7
TEA indeks (%), GEM prosjek ¹⁰	14,0	12,4	14,4	14,0	14,5
TEA indeks (%), EU prosjek	5,3	7,8	8,0	7,8	8,0

Izvor: CEPOR (2016): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (29.07.2019.), str. 14.

TEA indeks u Hrvatskoj (tablica 12) je 2015. pao za 0,3, dok je u zemljama EU porasao za 0,8%. Što se tiče prosjeka zemalja uključenih u istraživanje, on je daleko veći od indeksa Republike Hrvatske što je pokazatelj loše poduzetničke klime i nedovoljnih potpora malim i srednjim poduzetnicima u zemlji.

4.4.3. Pristup financijskim sredstvima u 2015. godini

Pristup financijskim sredstvima u 2015. godini jednako kao i prethodnih godina prikazuje nekvalitetu Vladinih mjera čime bi se stvorilo kvalitetno poduzetničko okruženje. Hrvatska je i te godine bila ispod prosjeka zemalja EU i zemalja uključenih u GEM istraživanje. U 2015. godini nastavljen je pad plasmana bankarskih kredita (1,6% manje u odnosu na 2014. godinu). Iste je godine zabilježen najveći pad plasmana kredita upravo trgovačkim društvima (3,6%). Putem kreditnih unija u 2015. plasirano je 9% manje kredita u odnosu na godinu ranije.⁶⁷

Fondovi za gospodarsku suradnju 2015. godine donijeli su odluku za ulaganja u četiri projekta, od čega su realizirana tri u iznosu ulaganja od 189 milijuna kuna. Ako se uspoređi s godinom ranije, kad je investirano u sedam projekata u iznosu od 250 milijuna kuna, primijetan je velik pad ovog izvora financiranja MSP. Što se tiče ulaganja od strane poslovnih anđela, podaci za 2015. godinu su nedostupni.⁶⁸

⁶⁷ CEPOR (2016): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (29.07.2019.), str. 42.

⁶⁸ Ibidem, str. 57.

Godine 2015. (tablica 13) Vlada RH usvojila je Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015. a u cilju poticanja MSP i obrta, konkurentnosti te olakšavanja pristupa financijskim sredstvima. Te je godine HBOR podržao mala i srednja poduzeća sa 2.147 kredita u iznosu od gotovo 3,2 milijarde kuna, što u odnosu na godinu ranije predstavlja rast od čak 51%.

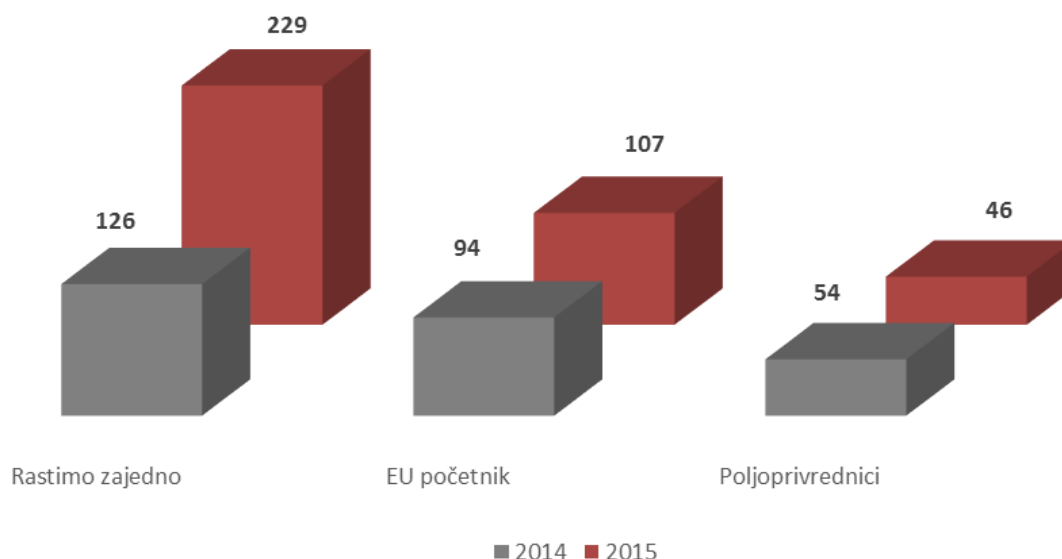
Tablica 13. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2015. godini

PROGRAMI KREDITIRANJA HBOR-A	BROJ ODOBRENIH KREDITA	UKUPAN IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA (u milijunima kn)
Posebna državna skrb, otoci i poljoprivreda	83	229
Utemeljenje i razvoj poduzetništva	1.305	1.470
Turizam	78	796
Financijsko restrukturiranje	4	11
Izvoz	67	216
Obrtna sredstva	610	456
UKUPNO	2.147	3.178

Prikaz autorice prema HBOR (2016): Godišnje izvješće, dostupno na <https://www.hbor.hr/godisnje-izvjesce-financijski-izvjestaj-2012/> (31.07.2019.), str. 62.

Dakle, u tablici je 13 vidljiv broj odobrenih kredita u 2015. godini (2.147), dok je godinu ranije taj broj iznosio 728 zbog čega je primjetna pojačana potporna aktivnost HBOR-a domaćim malim i srednjim poduzećima.

U 2015. HAMAG BICRO (grafkon 5) odradio je vrlo važnu ulogu u poticanju razvoja malog i srednjeg gospodarstva u Hrvatskoj. U toj godini primljeno je 540 zahtjeva za jamstvo što predstavlja povećanje od 75 jamstava u odnosu na 2014. Najviše jamstava odnosilo se na program „Rastimo zajedno“. Od svih pristiglih zahtjeva, agencija je odobrila njih 352, što je rast od 24% u odnosu na godinu ranije. Promatrajući vrijednosno, odobreno je 365 tisuća kuna jamstava i Pisama namjere što je iniciralo 677 tisuća kuna novih kredita.

Grafikon 5. Broj odobrenih jamstava u 2014./2015. po programima

Izvor: HAMAG BICRO (2015): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (31.07.2019.), str. 11.

Dakle, najveći rast primjetan je u programu „Rastimo zajedno“ gdje se broj odobrenih jamstava u 2015. skoro udvostručio u odnosu na godinu ranije. Program „EU Početnik“ također bilježi lagani rast broja odobrenih jamstava, dok program „Poljoprivrednici“ bilježi pad u 2015. u odnosu na godinu ranije. Gledano prema teritorijalnom ustroju, najviše jamstva izdano je u Gradu Zagrebu, Splitko – dalmatinskoj županiji te Istarskoj županiji.⁶⁹

4.5. Stanje sektora i financiranje MSP u 2016./2017.

Jednako kao i posljednjih nekoliko godina (od 2013. nadalje) udio malih i srednjih poduzeća u ukupnom broju poduzeća u Hrvatskoj u 2016./2017. jest 99,7%. Što se tiče stanja ukupnog broja poduzeća u Hrvatskoj, u 2016. dolazi do povećanja od 10,7%, dok u 2017. dolazi do povećanja broja poduzeća za 4,9%.⁷⁰

4.5.1. Pokazatelji veličine, prihoda, zaposlenosti i izvoza MSP u 2016./2017. godini

U 2016. godini (tablica 14) zabilježen je rast broja malih i srednjih poduzeća za 7,4% u odnosu na 2015. godinu, dok je u 2017. zabilježen rast istih poduzeća za 4,9% u odnosu na

⁶⁹ HAMAG BICRO (2015): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (31.07.2019.), str. 11.

⁷⁰ CEPOR (2018): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (31.07.2019.), str. 9.

godinu ranije. Broj srednjih poduzeća u 2016. rastao je za 3% u odnosu na godinu ranije, a u 2017. rastao je za 3,9% u odnosu na 2016. godinu.

Godine 2016. (tablica 14) MSP zapošljavaju čak 72,9% svih zaposlenih u poslovnim subjektima, dok u 2017. zapošljavaju 73,2%, što je povećanje od 0,3% u odnosu na godinu ranije. Sektor MSP u 2016. u izvozu sudjeluje sa 55,3%, dok u 2017. udio iznosi 52,5%, što u odnosu na godinu ranije predstavlja pad od 2,8%.

Tablica 14. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2016./2017.

Ekonomski kriterij valorizacije sektora	Veličina poduzeća							
	Mikro		Mala		Srednja		Velika	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Broj zaposlenih	232.898	242.867	222.772	229.752	166.274	173.713	231.166	236.552
Zaposlenost (udio)	27,3%	27,5%	26,1%	26,0%	19,5%	19,7%	27,1%	26,8%
Ukupan prihod (mil. kn)	87.052	94.384	149.443	161.307	141.579	148.281	255.035	274.423
Ukupan prihod (udio)	13,7%	13,9%	23,6%	23,8%	22,4%	21,9%	40,3%	40,5%
Izvoz (000 kn)	8.801.609	10.121.387	23.172.448	26.989.911	34.045.279	35.254.300	53.414.542	65.477.447
Izvoz (udio)	7,4%	7,3%	19,4%	19,6%	28,5%	25,6%	44,7%	47,5%

Izvor: CEPOR (2018): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (31.07.2019.), str. 10.

Promatrajući udio u ukupnom ostvarenom prihodu, mala i srednja poduzeća u 2016. godini učestvovala su sa 59,7%, dok u 2017. taj broj iznosi 59,6% što predstavlja gotovo neosjetni pad u odnosu na godinu ranije.⁷¹

4.5.2. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj 2016./2017. godine mjerena TEA indeksom

Poduzetnička aktivnost mjerena TEA indeksom u 2016. godini (tablica 15) iznosila je 8,4%, što predstavlja rast za 0,7% u odnosu na godinu ranije. U 2017. godini indeks i dalje raste, i to na 8,9%, ali je Hrvatska još uvijek daleko iza GEM prosjeka koji je u 2016. iznosio 14,2%, a

⁷¹ Ibidem, str. 10.

u 2017. čak 18,5%. Uspoređujući se sa prosjekom zemljama EU, Hrvatska je blizu prosjeka (EU prosjek 8,6) u 2016., dok je bolja od prosjeka 2017. godine (EU prosjek 8,3%).

Tablica 15. TEA indeks za Hrvatsku i zemlje uključene u GEM za odabrane godine

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
TEA indeks (%), Hrvatska	8,3	8,0	7,7	8,4	8,9
TEA indeks (%), GEM prosjek ⁸	14,4	14,0	14,5	14,2	18,5
TEA indeks (%), EU prosjek	8,0	7,8	8,0	8,6	8,3

Izvor: CEPOR (2018): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (31.07.2019.), str. 13.

Prema prikazanim podacima vidljivo je da se poduzetnička klima u posljednjim godinama u Hrvatskoj počinje mijenjati na bolje. Sve je više ljudi koji se odlučuju na bavljenje nekim oblikom biznisa, no to je još uvijek veoma slabo, usporede li se podaci s prosjekom svih zemalja u GEM istraživanju koje svoja gospodarstva temelje na efikasnosti.

4.5.3. Pristup financijskim sredstvima u 2016./2017. godini

Kao i prethodnih godina, pristup financijskim sredstvima mnogima je otežan i ne omogućuje potporu kroz sve faze životnog ciklusa poduzeća. I dalje su dominantan izvor financiranja krediti banaka, uz Vladine programa poticanja te kreditne linije.

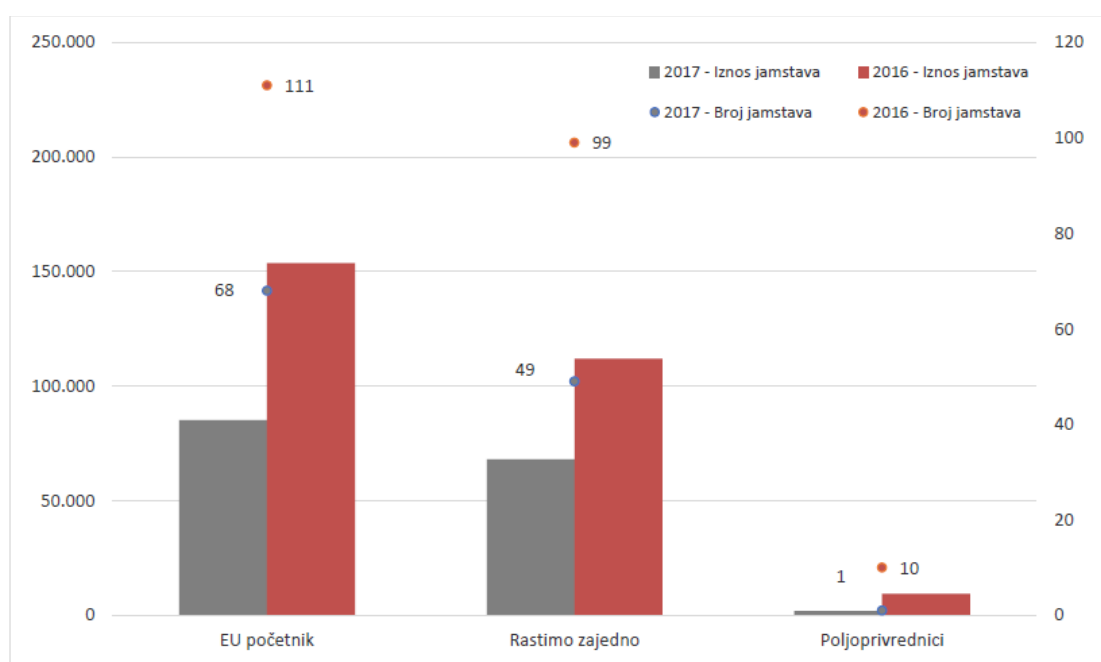
U 2016. godini banke su trgovačkim društvima plasirale 83 milijardi kuna kredita što predstavlja pad od 4% u odnosu na godinu ranije. U 2017. godini ukupan plasman prema trgovačkim društvima smanjio se za 2% u odnosu na 2016. godinu. U 2016. godini kreditne su unije plasirale 273 milijuna kuna kredita, dok su u 2017. plasirale 14,3% više sredstava (312 milijuna kuna).⁷²

Tijekom 2017. godine investicije fondova za gospodarsku suradnju su se smanjile te je investirano svega 3 milijuna eura, dok je godinu ranije investirano 41 milijun eura. Što se tiče poslovnih anđela, u 2016. ukupno ulaganje iznosilo je milijun eura, dok je godinu kasnije

⁷² Ibidem, str. 49.

(2017.) ulaganje poslovnih anđela iznosilo 1,1 milijun eura. Godine 2017. HBOR je malim i srednjim poduzećima odobrio 2,3 milijarde kuna kredita za 2.093 projekta.⁷³

Što se tiče jamstava (grafikon 6) HAMAG BICRO, u 2016. godini zaprimljeno ih je 324, a u 2017. samo 161 jamstvo. Kao razlog velikog pada broja jamstava u 2017. navodi se uvođenje drugih instrumenata financiranja (ESIF program potpore) i veća ponuda ostalih programa koji se odnose na davanje bespovratnih sredstava. U 2017. ukupno je odobreno 118 jamstava, što je 46% manje nego prethodne godine.

Grafikon 6. Broj i iznos odobrenih jamstava u 2016./2017. godini po programima (u 000)

Izvor: HAMAG BICRO (2017): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (31.07.2019.), str. 11.

Ukupan iznos odobrenih jamstava u 2016. iznosio je 275 milijuna kuna, dok je godinu kasnije iznosio 155 milijuna kuna što predstavlja pad od 43%. Navedeno je rezultat ESFI jamstava koje daje HAMAG BICRO kao još jedan oblik potpore MPS.⁷⁴

U 2016. (grafikon 6) najviše odobrenih jamstava dobio je program „Rastimo zajedno“, a slijede ga „EU početnik“ i „Poljoprivrednici“. U 2017. najviše jamstava odobreno je u programu „EU početnik“, a slijede ga „Rastimo zajedno“ te „Poljoprivrednici“. Što se tiče

⁷³ Ibidem, str. 76.

⁷⁴ HAMAG BICRO (2017): Godišnje izvješće, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (31.07.2019.), str. 11.

teoritorijalne podjele, u 2017. godini najviše jamstava odobreno je u Splitsko – dalmatinskoj županiji, a slijede Grad Zagreb te Primorsko – goranska županija. Godinu ranije najviše jamstava izdano je u Gradu Zagrebu, Splitsko – dalmatinskoj te Primorsko – goranskoj županiji.

5. ZAKLJUČAK

Mala i srednja poduzeća okosnica su svakog gospodarskog sustava, pa tako i gospodarstva Hrvatske. U 2017. godini zapošljavala su 73,2% svih zaposlenih u poslovnim subjektima, u izvozu su sudjelovala sa preko 55%, a u prihodu sa skoro 60%, što govori o njihovoj važnosti u gospodarskom sustavu Republike Hrvatske.

Ono što malim i srednjim poduzećima u mnogim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj, predstavlja problem je dostupnost financijskim sredstvima. Najpopularniji oblik financiranja u Hrvatskoj još uvijek su bankarski krediti, ali je do njih često teško doći jer ne postoje dovoljna jamstva i dokazi da će poduzetnik uspjeti. Osim toga, zbog brojnih neuspjelih projekata, banke su nesklone davanju kredita mladim poduzetnicima. U Hrvatskoj banke nude financijska sredstva za financiranje izvoza, obrtna sredstva, a isto tako financiraju različite investicijske i turističke usluge. Banke u Hrvatskoj, osim kredita, nude i leasing, a zbog brojnih pogodnosti mnogim poduzećima ovakav tip financiranja odgovara. Uz banke, u Hrvatskoj djeluju fondovi rizičnog kapitala (fondovi za gospodarsku suradnju), ali je ovaj izvor još uvijek nedovoljno razvijen. Jednako tako, alternativni oblici poput financiranja putem poslovnih anđela ili putem grupnog financiranja još su uvijek nedovoljno razvijeni te se ne poduzimaju dovoljne akcije i mjere za njihovo poticanje. Što se tiče potpora od strane Republike Hrvatske, one su najintenzivnije od strane HBOR-a, HAMAG BICRO-a te Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta. Neki od najpoznatijih programa su Poduzetnički impuls, jamstva Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije, potpore HBOR-a, a postoje i novi izvori financiranja poput mikrokredita, malih zajmova, ograničenih portfeljnih jamstava i sl.

U analizi stanja malih i srednjih poduzeća te dostupnosti financijskim sredstvima promatran je udio malih i srednjih poduzeća u ukupnom broju poslovnih subjekata, kao i udio u izvozu, zaposlenosti te prihodu. Zanimljivo je istaknuti kako se broj malih poduzeća od 2012. godine nadalje svake godine povećava, dok broj srednjih i velikih poduzeća ili lagano raste ili pada. Mala i srednja poduzeća 2017. godine čine 99,7% svih poduzeća u Hrvatskoj, a ostali navedeni podaci o udjelu u izvozu, zaposlenosti i prihodu govore o njihovoj snazi i mogućnostima, ali pod uvjetom da im se pruži odgovarajuća potpora. Hrvatska je još uvijek preslabo poduzetnički orijentirana zemlja, a to može postati isključivo adekvatno podupirući mlade i inovativne poduzetnike tako stvarajući dobro poduzetničku atmosferu.

LITERATURA

1. Audretsch, D. B. (2003): Entrepreneurship - A survey of the literature, dostupno na <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/2977/attachments/1/translations/en/renditions/pdf> (12.07.2019.)
2. CEPOR (2013): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (10.07.2019.)
3. CEPOR (2014): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (10.07.2019.)
4. CEPOR (2015): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (10.07.2019.)
5. CEPOR (2016): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (10.07.2019.)
6. CEPOR (2018): Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, dostupno na <http://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/> (10.07.2019.)
7. Cvijanović, V. et al. (2008): Financiranje malih i srednjih poduzeća, GIPA, Zagreb
8. Dobre, R. (2006): Poduzetništvo, Sveučilište u Zadru
9. FINA (2008): Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2007. godini, dostupno na <https://www.fina.hr/documents/52450/130232/Analiza+financijskih+rezultata+poslovanja+poduzetnika+po+zupanijama+u+2015.+godini.pdf/14052190-596f-1937-203a-9b1806c4aa05> (10.07.2019.)
10. Garača, N., Marjanović, I. (2010): Uloga poslovnih anđela u poduzetništvu, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/67845> (18.07.2019.)
11. HANFA (2019): Mjesečna izvješća, dostupno na <https://www.hanfa.hr/publikacije/mjesečna-izvjesca/> (16.07.2019.)
12. HAMAG BICRO (2012): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)

13. HAMAG BICRO (2013): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)
14. HAMAG BICRO (2014): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)
15. HAMAG BICRO (2015): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)
16. HAMAG BICRO (2016): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)
17. HAMAG BICRO (2017): Godišnja izvješća, dostupno na <https://hamagbicro.hr/e-knjiznica/godisnja-izvjesca/> (25.07.2019.)
18. HAMAG (2016b): Financijski instrumenti, dostupno na <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/> (22.07.2019.)
19. HAMAG BICRO (2019): dostupno na <https://hamagbicro.hr/o-nama/> (10.07.2019.)
20. HBOR (2012): Godišnje izvješće, dostupno na <https://www.hbor.hr/godisnje-izvjesce-financijski-izvjestaj-2012/> (22.07.2019.)
21. HBOR (2016): Financiranje malih i srednjih poduzetnika u suradnji s leasing društvima, dostupno na <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2016/10/Leasing-za-MSP-Financiranje-MSP-u-suradnji-s-leasing-drustvima.pdf> (15.07.2019.)
22. Horvat, Đ. et. al (2006): Poduzetnička ekonomija – kako učiniti prvi korak, Trgovačka akademija, Zagreb
23. Hrvatska udruga banaka (2015): Prvi znaci oporavka malih i srednjih poduzeća – Kako ojačati ulogu rizičnog kapitala, dostupno na https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_analize_52_-_financiranje_msp_0.pdf (16.07.2019.)
24. Hrvatska udruga banaka (2018): Financiranje mirko, malih i srednjih poduzeća – otvorena pitanja, dostupno na https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf (12.07.2019.)
25. Knežević, D., Has, M. (2018): Financiranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj i usporedba s Europskom Unijom, dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494 (15.07.2019.)
26. Krišto, J. (2011): Poticanje razvoja i financiranje malih i srednjih poduzeća, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/545630> (20.07.2019.)

27. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2018): 150 uspješnih poduzetničkih projekata, dostupno na <https://www.mingo.hr/page/kategorija/programi-i-projekti-eu> (18.07.2019.)
28. Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013): Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013. – 2020. godine, dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategy-HR-Final.pdf> (12.07.2019.)
29. MIT Entrepreneurship Center (2000): Venture Support Systems Project – Angel Investors, dostupno na <http://nutsandbolts.mit.edu/2014/resources/angelreport.pdf> (18.07.2019.)
30. Ploh, M. (2017): Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/185842> (18.07.2019.)
31. Poslovni dnevnik (2013): Ovo su definicije malog i srednjeg poduzeća prema hrvatskom i europskom zakonodavstvu, dostupno na <http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/ovo-su-definicije-malog-i-srednjeg-poduzeca-prema-hrvatskom-i-europskom-zakonodavstvu-235548> (09.07.2019.)
32. Prohaska, Z., Draženović, O. B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/197275> (15.07.2019.)
33. Prohaska, Z., Olgić, B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275> (12.07.2019.)
34. Pulišelić, M. (2012): Strategijsko – financijski okvir za podršku malog gospodarstva, u Vidučić, Lj. (ured) Mala i srednja poduzeća: financijska politika i ekonomsko-financijski okvir podrške, Sveučilište u Splitu
35. Šimić, M. (2015): Atraktivnost Hrvatske u privlačenju ulagača rizičnog kapitala, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/140303> (17.07.2019.)
36. Škrtić, M., Mikić, M. (2011): Poduzetništvo, Sinergija, Zagreb
37. Vidučić, Lj. et al. (2009): Malo gospodarstvo – ograničenja i pretpostavke razvoja, dostupno na <https://www.bib.irb.hr/415779> (12.07.2019.)
38. Vlada Republike Hrvatske (2015): Program poticanja poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015., dostupno na <http://www.europski-fondovi.eu/vijesti/usvojen-poduzetni-ki-impuls-2015> (18.07.2019.)

39. Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva Republike Hrvatske (2016): dostupno na <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva> (08.07.2019.)
40. Zakon o računovodstvu (2019): dostupno na <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu> (08.07.2019.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Nedostaci malih poduzeća	5
Slika 2. Pet strateških ciljeva za razvoj malog gospodarstva	7
Slika 3. Najveća ograničenja financiranja malih i srednjih poduzeća od strane banaka.....	12
Slika 4. Razlozi odabira leasinga za financiranje poslovanja	14
Slika 5. Razlika private equity i venture kapitala.....	15
Slika 6. Četiri skupine poslovnih anđela	18
Slika 7. Načini ostvarivanja profita poslovnih anđela.....	19
Slika 8. Elementi podrške malim i srednjim poduzetnicima u EU	21
Slika 9. Novi financijski instrumenti namijenjeni malim i srednjim poduzećima	24
Slika 10. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2013.	31

POPIS TABLICA

Tablica 1. Tipovi poduzeća u RH.....	3
Tablica 2. Vrste bankarskih kredita malim i srednjim poduzećima	12
Tablica 3. Fondovi za gospodarsku suradnju u Republici Hrvatskoj.....	16
Tablica 4. Misija, vizija i ciljevi HAMAG – BICRO	22
Tablica 5. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2011./2012.	26
Tablica 6. TEA indeks za Hrvatsku te prosječni TEA indeks za odabrane godine.....	27
Tablica 7. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2012. godini.....	28
Tablica 8. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2013. godini.....	33
Tablica 9. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2013./2014.	35
Tablica 10. TEA indeks za Hrvatsku te prosječni TEA indeks za odabrane godine.....	36
Tablica 11. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2014. godini.....	37
Tablica 12. TEA indeks za Hrvatsku i zemlje uključene u GEM za odabrane godine	40
Tablica 13. Odobreni krediti za mala i srednja poduzeća po programima kreditiranja HBOR-a u 2015. godini.....	41
Tablica 14. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2016./2017.	43
Tablica 15. TEA indeks za Hrvatsku i zemlje uključene u GEM za odabrane godine	44

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Odobrena jamstva po mjesecima	29
Grafikon 2. Broj odobrenih jamstava po programima u 2012./2013. godini	34
Grafikon 3. Broj odobrenih jamstava u 2013./2014. po programima	38
Grafikon 4. Ukupan prihod, zaposlenost te izvoz prema veličini poduzeća u 2014./2015.	39
Grafikon 5. Broj odobrenih jamstava u 2014./2015. po programima	42
Grafikon 6. Broj i iznos odobrenih jamstava u 2016./2017. godini po programima (u 000)...	45

SAŽETAK

U ovom radu ukazuje se na važnost i značaj malih i srednjih poduzeća u ukupnom gospodarstvu Hrvatske kao i na (ne)mogućnosti pribavljanja financijskih sredstava od različitih izvora za financiranje različitih faza životnog vijeka takvih poduzeća. S obzirom da mala i srednja poduzeća ima veoma značajan udio u zaposlenosti, izvozu te prihodima u gospodarstvu Hrvatske, važno je poticati njihov razvoj i stvarati dobro poduzetničko ozračje u cilju što većeg broja novootvorenih poduzeća, koja će zapošljavati što više ljudi i generirati što veće prihode.

Ključne riječi: poduzetništvo, malo poduzetništvo, srednje poduzetništvo

SUMMARY

This paper highlights the importance and importance of small and medium-sized enterprises in the overall Croatian economy, as well as the (in) ability to obtain funding from different sources to finance different stages of the life cycle of such enterprises. Given that SMEs have a very significant share in employment, exports and income in the Croatian economy, it is important to foster their development and create a good entrepreneurial climate in order to create as many new businesses as possible, which will employ as many people as possible and generate as much income as possible .

Key words: entrepreneurship, small business, medium entrepreneurship